

Světlik

svět libereckých knihoven

*...bách po odpadnutí vod první suchá země i na temeni Ještěda.
...na, usedají do stínu platanů a jejich urputné vzezření se stává mírným.
...jí nazdarbůh. Být básníkem, to není jenom tak.
Oh, moje Mañon! Slunko bylo u samého západu a svatojánní broučci vstávali.
...to be done. Byl pozdní večer – první máj, večerní máj – byl lásky čas.
...ler Fall ist.*

Knihovna je místo pro všechny

Vážení čtenáři časopisu Světlik, milí příznivci knihoven a literatury,

otevíváte první letošní číslo našeho časopisu. Opět jsme se snažili nabídnout širokou paletu textů z různých oblastí života knihoven v Libereckém kraji a regionální literatury. Seznámíte se s novými kurzy a službami, které se nám od ledna podařilo uskutečnit. Připomeneme si několik důležitých výročí, upozorníme na dění v knihovnách v regionu. Kolegové z Libereckého autorského kruhu nabízejí další zajímavé vhledy do libereckého literárního světa.

Obsah jsme začali připravovat v době, kdy byla zahájena invaze na Ukrajinu a obyvatelé evropské země se probudili do války. Celý svět se postavil na stranu Ukrajiny a snaží se všemi různými prostředky boj Ukrajinců podpořit. Jaká může být v této pomoci role knihovny? Můžeme vyjadřovat morální podporu, zapojit se do materiální podpory, ale také pomáhat – zejména těm, kteří před válkou utíkají a hledají bezpečné útočiště. Knihovna aktuálně vyhlásila kampaň Darujte knihy v ukrajinštině a prosí své příznivce, kteří mají k dispozici knihy v ukrajinštině nebo ruštině a mohou je postrádat, aby je věnovali do knihovny. Zároveň pracujeme na programech, zejména pro maminky a děti nebo seniory. Děkujeme dobrovolníkům z řad místní ukrajinské komunity za pomoc s překlady, dobrovolnickému centru ADRA za spolupráci při přípravě aktivit. Děkujeme také Vám, našim příznivcům, za podporu.

Dana Petrádová
ředitelka knihovny

Obsah

KVK

Krajská vědecká knihovna v Liberci

SVĚT libereckých knihoven 2

Z knihovny 2

Krátce z knihovny 2

Rok 2021 ve statistice 5

Jubileum 5

Džungle v knihovně 8

Čtenářský dvanáctiboj

aneb #MaKni proti nudě 8

Akce knihovny 9

Březen – měsíc čtenářů 9

Židé – neznámí známí 11

Rakouská knihovna v posledním

desetiletí 13

Autorská čtení 14

Přednášky 15

Další akce 15

Výstavy 16

10 let Francouzské knihovny 17

Z regionu 19

Zrekonstruované prostory

Městské knihovny v Hejnicích 19

Rok 2022 v knihovnách

ve znamení udržitelnosti 20

SVĚT souvislostí 22

Habsburkové v Liberci. III. část 22

LAK

Liberecký autorský kruh

SVĚT dialogu 28

Je hranice jen slovo?

Rozhovor s Petrou Laurin 28

SVĚTonázory 32

Vyprávět příběh.

Nad románem Štěpána Kučery 32

„To je jako u nás.“

Nad komiksem Malá máma 2 33

Jablonečtí SVĚTáci 35

Politik a bibliofil Karl Richard Fischer 35

oSVĚTa 37

První česká kniha o Jablonci.

95. výročí vydání časopisecké verze

a 65. výročí vydání první knižní

verze Zápasů Anny Drahé 37

SVĚT krásné literatury 40

Vojtěch Vaner: Po tanvaldské trati 40

Jan Šebelka: Malé romány 41

SVĚTlonoši 44

Tereza Kroužková, René Inquort 44

tvary SVĚTla 46

(Ne)černobilý Jiří Jiroutek 46

Redakční rada:

Marek Sekyra, Blanka Konvalinková, Dana Petrádová, Marcela Freimuthová, Tāna Kuželková,
Kateřina Šidlořová (KVK) / Štěpán Kučera, Julius Benko, Martin Trdla, Miroslav Stuchlý (LAK)

korektury: Eva Štařtná, Marek Sekyra / grafická úprava: Libor Schiffner

Vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK) spolu s Libereckým autorským kruhem (LAK) jako účelový tisk.

Tiskárna IRBIS, www.vytiskneme.cz

Evid. č. MK ČR 14407 ISSN 1214 - 2751

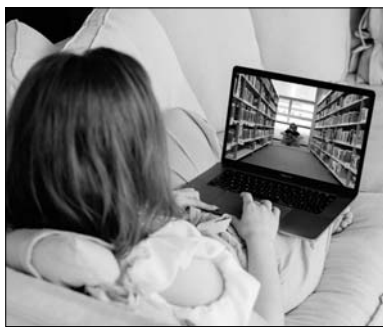

Z knihovny

Krátce z knihovny

Knihovna z pohodlí Vašeho domova

Se začátkem února jsme nabídli našim čtenářům nová on-line školení, ve kterých jsme chtěli představit některé elektronické zdroje z nabídky knihovny. Vybrali jsme takové, které se dají využít z pohodlí domova a není nutné navštívit budovu knihovny, mají vzdálený přístup. Cyklus školení probíhal čtyři únorové čtvrtky v odpoledních hodinách. Každá lekce byla věnována jinému zdroji a naši lektori je během 45 minut jednotlivě podrobně předsta-

vili. Zájemci se mohli seznámit s databázemi novin a časopisů české i světové produkce, s databází odborných knih a světových periodik, s databází hudby a konečně s databází digitalizovaných dokumentů z fondu českých knihoven. Tato nová školení bychom rádi

zařadili do naší stabilní nabídky programů pro veřejnost.

Místní akční plán

Od září 2019 je knihovna zapojena do projektu **Místní akční plán na území ORP Liberec II** (MAP Liberecko II). Ten od května 2019 realizuje Místní akční skupina v Podještědí, z. s. Obsahově projekt rozvíjí několik oblastí, jednou z nich jsou aktivity a workshopy ve spolupráci s knihovnami. Naše aktivity v projektu se zaměřily na oblast rozvoje čtenářské gramotnosti (literární workshopy, čtenářské dílny, scénické čtení apod.). V roce 2020 byla realizována pouze 1 akce – literární workshop pro žáky 1. stupně ZŠ Eliáš a babička z vajíčka. Další naplánované aktivity jsme museli přesunout do roku 2021. V průběhu roku se povedlo zorganizovat 26 akcí pro děti z různých tříd libereckých základních škol. Akce proběhly buď přímo ve školních třídách, nebo na různých pobočkách knihovny. Ve výčtu akcí je například literární workshop na téma

knihy Pirát jménem Šampaňský, Knížka pro prvňáčka – literární workshop v rámci celostátního projektu spojený

se slavnostním předáváním knih nebo divadelní představení a interaktivní workshop zaměřený na rozvoj čtenářské gramotnosti a hru se slovy s názvem Pampe a Šinka – na motivy stejnojmenné knihy od Alžběty Skálové. Za možnost spolupráce s Místní akční skupinou velmi děkujeme a doufáme, že se nám povede ji i nadále rozvíjet.

Případ ztracené knihy

Na podzim loňského roku jsme pro všechny příznivce únikových her spustili únikovou hru v knihovně Případ ztracené knihy. Je určena šestičlenným týmům hráčů, kteří se pokusí vypátrat

ztracenou knihu s návodem na ovládnutí civilizace. Na své pátrání má každý tým maximálně dvě hodiny. Registrace týmů probíhá v Knihovně pro děti a mládež. Od úspěšného spuštění nové únikové hry si ji přišlo zahrát již 39 týmů, které měly 172 hráčů.

Mediální gramotnost

Pojem mediální gramotnost se v současné době skloňuje ve společnosti stále častěji. Ze všech možných stran na nás útočí různé zprávy. Jak se vyznat v jejich množství? Jak vybrat ty pravdivé? A které jsou dezinformacemi?

Naše knihovna se zapojila do projektu Nadace Open Society Fund (OSF) – mediální vzdělávání, který má za cíl všem účastníkům pomoci v orientaci v mediálním chaosu. Od března nabízíme seniorům a dospělé veřejnosti cyklus lekcí s názvem Komu, čemu máme věřit? S pomocí zkušeného lektora se účastníci naučí rozeznat falešné

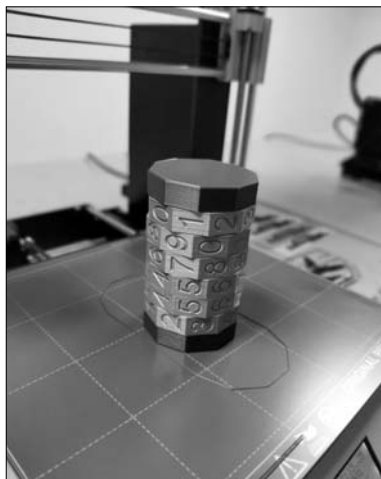
zprávy, poznat, jak se tvoří zpravodajství v novinách a v rozhlasě, pohovoří si s psychologem. Podle Nadace OSF jsou informace jako jahody. Měli bychom být při jejich výběru obezřetní. Projekt se zaměřuje také na děti a mládež. Jeho druhá část s názvem Fake news je nabízena školním třídám, které se mohou zúčastnit seminářů pod vedením zkušeného lektora.

3D tisk v knihovně

Jistě jste se již setkali s pojmy 3D tisk, 3D tiskárna a možná vám nebylo přesně jasné, o co se jedná. I to bylo jedním z důvodů, proč naše knihovna tři tyto tiskárny zakoupila. Všem zájemcům z řad veřejnosti chceme nabídnout možnost seznámit se s touto technologií a jejími možnostmi. V únoru jsme proto uspořádali dvě seznamovací lekce. Všem účastníkům naši lektori vysvětlili, jak tato technologie a tiskárny fungují. Nechyběla ani praktická ukázka. Účastníci lekce si mohli odnést žeton na košíky s logem knihovny nebo držák na tužky. Kromě těchto seznamovacích lekcí jsme na-

bídli také konzultační odpoledne pro již zkušené tiskaře. Všechny lekce se setkaly s velkým zájmem veřejnosti, kapacita byla plně využita. V příštích měsících chystáme další lekce.

Trénování paměti

Pro všechny zájemce o procvičení a trénování paměti jsme připravili nový kurz s názvem Paměťový trénink, který proběhne v březnu. Primárně je zaměřený na seniory a nabízíme ho na pobočce Králův Háj. V deseti hodinových lekcích se všichni účastníci o paměti dozvědí nové informace a také si ji posílí, naučí svůj mozek relaxovat a rozvinou koordinaci pohybu a myšlení. Rádi bychom tento kurz postupně nabídli na dalších pobočkách naší knihovny a také v hlavní budově.

Marcela Freimuthová

Rok 2021 ve statistice

V roce 2021 došlo opět po několikáté v řadě k poklesu počtu registrovaných, resp. aktivních čtenářů (tj. těch, kteří měli v daném roce platnou registraci a alespoň jednou využili některou ze služeb knihovny určených pro registrované čtenáře). Tento výraznější pokles je způsoben karanténními opatřeními, která byla knihovně nařízena v souvislosti s onemocněním covid-19. V roce 2021 měla knihovna celkově 14 128 registrovaných čtenářů. Z hlediska složení čtenářů jsou, tak jako v předchozích letech, nejpočetnější „ekonomicky aktivní“ čtenáři (39 %). Na druhém místě jsou „studenti středních a vysokých škol“ (21 %), na třetím místě shodně kategorie „děti do 15 let“ (19 %) a „senioři“ (19 %).

Zároveň s poklesem registrovaných čtenářů došlo také k poklesu fyzických návštěvníků knihovny (tj. těch, kteří navštívili knihovnu za účelem využití jaké-

koliv služby). Bylo jich celkem 198 493. Na druhou stranu vzhledem k tomu, že knihovna začala nabízet různé kulturní a vzdělávací akce v online prostředí, došlo k výraznému zvýšení počtu návštěvníků těchto akcí. Je tedy pravděpodobné, že část fyzických návštěvníků knihovny se přesunula do online prostředí. Statistický ukazatel výpůjčky zahrnuje počet realizovaných výpůjček fyzických i elektronických dokumentů a počet prolonací (tj. prodloužených výpůjček). Již několikátým rokem v řadě došlo k celkovému poklesu počtu výpůjček, tentokrát jsme ho však vzhledem k epidemiologické situaci očekávali. Velmi výrazně vzrostl zájem o půjčování elektronických knih. V loňském roce čtenáři realizovali 426 380 výpůjček tištěných dokumentů a 7 374 výpůjček e-knih.

Marcela Freimuthová

Jubileum

8. března 2022 uplynulo už 21 let od otevření nové budovy pro veřejnost. V loňském roce, kdy toto výročí bylo kulaté, dvacetileté, jsme se snažili ten významný den připomenout různými akcemi – ale veškeré oslavy byly silně ovlivněny epidemií koronaviru a mnohé akce se uskutečnily pouze online bez přítomnosti veřejnosti.

Rádi bychom alespoň zpětně připomněli, že v loňském roce uplynulo 100 let od narození Libora Mrázka, bývalého ředitele knihovny, jehož idea rekonstrukce staré budovy, nebo dokonce stavba budovy nové byla vzorem a velkou inspirací

pro uskutečnění a realizaci této myšlenky v letech 1996–2000.

Libor Mrázek (17. 1. 1921 – 31. 10. 2000) byl ředitelem Ústřední městské knihovny v Liberci (později Krajské lidové

knihovny V. Kopeckého) v letech 1948 až 1953 a dále v letech 1958 až 1970, poté do roku 1971 jako řadový pracovník. V listopadu 1958 se sloučila Krajská lidová knihovna Václava Kopeckého se Státní studijní knihovnou. Sloučená instituce nesla název Knihovna Václava Kopeckého.

Libor Mrázek inicioval již tehdy v šedesátých letech adaptace, bourání a stěhování interiérů, během deseti let knihovna prošla několika vnitřními reorganizacemi a při tom všem se snažila poskytovat kvalitní služby. Nejvýznamnější událostí tohoto roku bylo ukončení souboje o společné prostory knihovny, mnoho let jednání a snažení se konečně úspěšně uzavřelo a knihovna měla v roce 1968 jednu hlavní budovu na nám. Dr. E. Beneše č. 23. Libor Mrázek již tehdy přemýšlel o stavbě nové knihovny, ale tuto myšlenku už nemohl dále rozvíjet. V únoru 1970 byl totiž z místa ředitele odvolán, a to na základě sepsání článku z 22. srpna 1969, který statečný ředitel knihovny zaslal redakcím Průboje, Vpředu a rozhlasu.

Rok předtím, v srpnu 1968 došlo k tragickým událostem, kdy libereckým knihovníkům probíhal vpád sovětských tanků téměř před očima. Srpnem 1968 skončilo období nadějí a národ čekalo více než dvacet let normalizace. Libor Mrázek v článku popisoval události z 21. srpna 1969, ke kterým došlo u radnice, a které pozoroval na vlastní oči přímo z oken knihovny. V článku odsuzoval surový zásah policie (tehdy Veřejné bezpečnosti) při mírumilovném shromáždění občanů, kteří se sešli, aby položili květiny na místa u radnice, kde v roce 1968 došlo k zastřelení několika libereckých občanů okupačními vojáky.

K myšlence novostavby knihovny se tedy vrátil až po letech a zprostředkovatelně – spolu s Věrou Vohlídalovou.

„Libor, tak jsem mu mohla říkat od prvních chvil, kdy jsem nastoupila v roce 1964 do tehdejší Knihovny V. Kopeckého. Mám na něj mnoho dobrých a nezapomenutelných vzpomínek...

Znala jsem ho dávno předtím jako kolegu společenských aktivit mé maminky a jako šéfa knihovny, kam jsem mohla chodit občas na brigádu. On to byl, který mě svým zaujetím připoutal k oboru natolik pevně, že knihovnické a informační služby se staly mým osudem. On to byl, který prolomil byrokracii umístěnkového řízení, které mě mělo přinutit pracovat v Praze, kam jsem bytostně pracovat jít nechtěla. On to byl, který svou výmluvností a urputností, nekonečnou pracovitostí a vynalézavostí budoval profesionální knihovnu s kvalifikovanými pracovníky.

Stal se mým vzorem. Bydlel v budově knihovny a knihovnou žil. Bylo to nakažlivé, protože to bylo opravdové. Náročný k sobě, kladl nároky i na nás. Čerstvé absol-

ventce prostě rovnou svěřil vedoucí funkci a úkol vytvořit kvalitní odborný tým pro funkční, dosud neexistující informační službu. Odporovat se nedalo. Tak jako on jsem se jednoduše s vervou rozjela a splnila úkol.

A nakonec, kdy mu nemoc a věk už ubraly síl, mi dal úkol poslední. Zařadit knihovnu a dát jí důstojné místo mezi tehdejšími státními vědeckými knihovnami. Věděl, že jsem úkol splnila, nedočkál se však už toho, že se podařilo naplnit i jeho dávný sen, dát knihovně víc prostoru nebo rovnou postavit novou. Ta stojí právě i díky tobě, Libore.“

To jsou slova Věry Vohlídalové, bývalé ředitelky Krajské (v roce 2020 ještě Státní) vědecké knihovny v Liberci.

Libor Mrázek se narodil 17. ledna 1921 v Nymburce a mládí prožil na Slovensku v Nitře. Studoval na vojenském

gymnáziu na Moravě, které dokončil maturitní zkouškou v Praze v roce 1941. Jako jednadvacetiletý byl totálně nasazen v Berlíně, odtud utekl a skrýval se až do dubna 1945. V létě roku 1945 začal studovat knihovnictví na filozofické fakultě UK v Praze, po nástupu do zaměstnání do knihovny v Liberci v roce 1948 studium přerušil a dokončil jej dálkově v letech 1959–1962. Na jaře 1968 obhájil doktorskou práci a získal titul PhDr. V roce 1969 podal pan Mrázek žádost o ukončení členství v KSČ.

S libereckou knihovnou byl tedy spjat v letech 1948 až 1953 a poté v letech 1958 až 1971. Po nuceném odchodu z knihovny pracoval v UD Hamr na Dole chemické těžby jako dělník na chemickém poli, a to až do roku 1981, kdy odešel do penze. Pan Libor Mrázek zemřel 31. října

2000, dokončení a otevření nové budovy knihovny se tedy již nedožil.

V článku je uvedena citace z knihy KRŘÍ-ČEK, Václav – TROJANOVÁ, Kateřina. Malé dějiny knihovny : Pamětní spis. 1. vyd.

Liberec : SVK Liberec, 1994. 110 s., 16 fotogr. ISBN 80-85874-00-8. Za poskytnutí podkladů a fotografií děkuji panu Ivanu Mrázkovi.

Blanka Konvalinková

Džungle v knihovně

Spolupráce naší ZŠ Aloisina výšina a pobočky KVK, která ve škole sídlí, je výhodná pro obě strany. Díky programům, které žáci na pobočce v rámci vyučování navštěvují, si knihovna „vychovává“ své budoucí čtenáře.

Už od 1. stupně absolvují žáci programy, v nichž se s knihovnou seznamují, později poznávají jednotlivé autory, tituly či žánry, ale např. i Zapomenutá řemesla, což je název dlouhodobého projektu, který ve spolupráci s pobočkou probíhá. Mnohé z dětí se rády zastaví v knihovně po vyučování cestou ze školy – aby se podívaly po nových knížkách, zalistovaly v časopisech, využily počítače nebo si jen tak povídaly s kamarády. Aby se nejen dětem v knihovně líbilo, zdobí její stěny obrázky našich žáků a od června i velkoplošná malba Džungle při vstupu do knihovny z chodby 2. stupně.

Kateřina Trojanová

Čtenářský dvanáctiboj aneb #MaKni proti nudě

Od ledna 2022 probíhá v naší knihovně celoroční čtenářská výzva nesoucí název Čtenářský dvanáctiboj aneb #MaKni proti nudě, která chce pomoci studentům chystajícím se na maturitní zkoušku z literatury s přípravou seznamu maturitní četby.

Vybrali jsme 12 děl ze světové a české literatury, která nám přišla zajímavá, a vytvořili cyklus příspěvků a krátkých videí, kterými se snažíme nalákat k jejich přečtení a vyvrátit tak mezi studenty mýtus, že povinná četba je nezajímavá a nudná. Ačkoliv myšlenka na výzvu vznikla s cílem pomoci studentům zorientovat se v seznamu nabízené četby, zapojit se může kdokoliv. Kromě samotného tipu

na čtení tam naleznou čtenáři i odkazy na další zdroje, ať už filmové, divadelní, nebo stále oblíbenější audioknihy. Na konci každého měsíce si mohou čtenáři ověřit své znalosti v pravidelném kvízu. Výzvy se mohou čtenáři zúčastnit na instagramových účtech @knihovnaliberec a @lib_rary_, kterou naleznou pod hashtagy #MaKni nebo #Ctenarskydvanactiboj. Informace naleznou také na našem webu v sekci Aktuálně, kde je ke stažení také letáček na odškrtávání se všemi 12 tituly, které jsou však zašifrované, a tak čtenáři musí dílo nejdříve přeložit, aby šifru odhalili. V lednu jsme četli Hrděho Budžese, v únoru Revizora, v březnu Pýchu a předsudek. Tipy pro další měsíce předem neprozrazujeme, neboť chceme, aby se čtenáři každý měsíc na novou knižní výzvu těšili.

Tereza Jarošová

Akce knihovny

Březen – měsíc čtenářů 2022

Letos již po třinácté byl v Česku měsíc březen věnován čtenářům, čtení a knihovnám. V knihovnách po celé zemi proběhla kampaň Březen – měsíc čtenářů, v níž české knihovny veřejnosti ukázaly, co vše mohou nabídnout. I naše liberecká knihovna se jako každoročně k této kampani připojila.

Jelikož má každý ročník této velké čtenářské kampaně vždy určité tematické zaměření, nebylo tomu jinak ani letos. Pro celý letošní rok si české knihovny zvolily jako společné téma udržitelnost. Březnová kampaň knihoven tedy nesla název **Udržitelnost v knihovnách**.

Naším záměrem je zdůrazňovat a podporovat cíle udržitelného rozvoje, jako jsou partnerství, vzdělávání, tradice, budování občanské společnosti, podpora komunit nebo ochrana přírodních zdrojů. Všechna tato témata mohou knihovny snadno a dobře rozvinout ve svém programu.

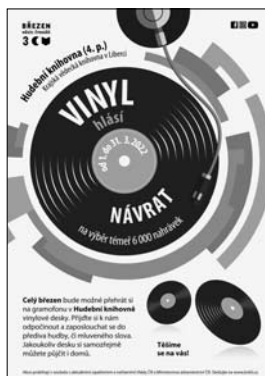

Proto budou knihovny k tomuto tématu po celý rok nabízet nejružnější akce a pořady, přednášky, vzdělávací kurzy nebo výtvarné dílny pro děti i dospělé. A právě v Březnu – měsíci čtenářů jsme se v knihovně tato témata pokusili otevřít.

Od března až do května mohou například zájemci navštěvovat v knihovně kurz mediální gramotnosti pro seniory, nazvaný Komu, čemu máme věřit? Ve čtvrtek 17. března dále proběhl ekologický výtvarný workshop pro děti Barvy a slova – v čistém lese houká sova. Kdo sympatizuje s myšlenkou opakovaného používání stále zachovalých a cenných věcí, mohl navštívit naši tradiční burzu knih a časopisů, kterou jsme uspořádali 22. března. Hudební knihovna si

dále pro své návštěvníky připravila velmi speciální nabídku s názvem Vinyl hlásí návrat. Po celý měsíc březen si na gramofonu v Hudební knihovně mohli zájemci přehrávat vinylové desky z našeho fondu a také se zúčastnit zajímavé hudební soutěže. I v Knihovně pro děti a mládež se soutěžilo. Celé rodiny se zde mohly zapojit do soutěže Zapomenutá slovíčka aneb Mámo, táto, napověz mi! Březen – měsíc čtenářů letos konečně po dvou covidových sezónách zakončila oblíbená celostátní akce nocování dětí v knihovně Noc s Andersenem, jež letos připadla na pátek 1. dubna.

Každoročně také v Březnu – měsíci čtenářů vyhláší SKIP ČR soutěž Čtenář roku. V letošním roce knihovny hle-

daly svého nejvěrnějšího čtenáře roku 2021. Cílem této soutěže je vyzdvihnout a odměnit ty uživatele, kteří zůstali knihovně věrni i ve složité době covidových uzavírek a omezení. Vítěz celo-

státního kola soutěže Čtenář roku bude jako každoročně vyhlášen na předávání výročních knižních cen Magnesia Litera v dubnu 2022.

Kateřina Šidlofová

Židé – neznámí známí

Cyklus přednášek, výstav, koncertů v KVK pořádaných spolkem SAL. Spolek SAL (Societas Amicuum Liberec) se rozhodl uspořádat ve spolupráci s různými subjekty (mj. i s Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci) cyklus „Židé – neznámí známí“, který probíhá od ledna 2021 a bude ukončen v červnu 2022.

Tento cyklus úzce souvisí s Židovskou obcí v Liberci a věnuje se judaismu, židovským dějinám v Libereckém kraji,

v samotném Liberci a židovské kultuře obecně. V rámci tohoto cyklu proběhlo několik přednášek – mj. 3 úvodní

přednášky Pavla Vrátného, přednáška o židovské kuchyni v podání Terezie Dubinové, téma židovské památky Liberce a Libereckého kraje přednášel Pavel Jakubec, o modlitbě a jejím významu hovořil rabín David Maxa, cestovatelská přednáška o Izraeli musela být přeložena na pozdější termín z důvodu nemoci přednášejícího. Přednášky, ať už byly kvůli covidu a s ním souvisejícími opatřeními přenášeny online, nebo se uskutečnily v sále Krajské vědecké knihovny našly rozsáhlé spektrum posluchačů a diváků.

Totéž se dá říci o koncertu skupiny Mackie Messer Klezmer Band, který se uskutečnil v KVK 7. listopadu 2021. Česká kapela se zaměřuje na neortodoxní interpretaci židovských písní ze střední a východní Evropy. Atraktivní repertoár, exotická melodika, neodolatelné rytmy a souzvuk akordeonu, baskytary, banja, houslí a saxofonu, doplněný sametovým

altem zpěvačky vytváří z každého koncertu neopakovatelný svátek klezmerové hudby – o tom jsme se mohli na koncertu ve velkém sále knihovny přesvědčit.

V červnu 2021 se uskutečnila v Krajské vědecké knihovně výstava „Putování židovskou historií aneb Cha cha chá, zasmál se Mordechaj“ – výstava určená dětem a mládeži v komiksovém ztvárně-

ní Kláry Smolíkové a Tobiáše Smolíka. V březnu 2022 se koná další výstava s názvem Židovské památky Libereckého

kraje, která se skládá z velkoformátových fotografií pořízených na různých místech Libereckého kraje a publikací s židovskou tematikou z fondů KVK. Putovní výstava navštíví další města v libereckém kraji, bude instalována postupně v Jablonci nad Nisou, Turnově a České Lípě.

Kromě toho se v rámci tohoto projektu podařilo vydat dvě informační brožury, téma první z nich je „Židovské památky v Libereckém kraji“ a druhá nese název „Židovské památky v Liberci“. Krátké informativní texty jsou doplněny barevnými

mi fotografiemi, obě informační brožury mohou sloužit jako malé turistické průvodce po židovských památkách Liberce i Liberecka. Ostatně, SAL také nabízí

v rámci projektu komentované prohlídky liberecké synagogy a míst spjatých s libereckým židovským obyvatelstvem.

Blanka Konvalinková

Rakouská knihovna v posledním desetiletí

aktualizace textu
z roku 2012

Rakouská knihovna slaví v roce 2022 již 30 let od svého založení. Při této příležitosti si dovoluji shrnout činnost za posledních deset let a doplnit (a místy opravit) text, který vznikl u příležitosti 20. výročí RK a vyšel ve Světliku 3/2012.

**Rakouská knihovna
Österreich-Bibliothek**
Liberec / Reichenberg
1992–2022

Rakouská knihovna v Liberci se řadí do sítě rakouských knihoven v zahraničí, které se dnes nacházejí již v 65 městech ve 28 zemích světa, převážně bývalého východního bloku. U nás se jejich počet

rozrostl na současných osm – od roku 2014 funguje nejmladší RK v České republice – a to v Ústí nad Labem při Univerzitě J. E. Purkyně. Knihovny jsou podporovány Referátem knihoven v zahraničí rakouského Ministerstva zahraničí ve Vídni (BMeiA).

O založení Rakouské knihovny v Liberci se začalo jednat v roce 1991 během návštěvy Dr. Bernharda Stillfrieda*

v Liberci (viz zápis v kronice Státní vědecké knihovny Liberec ze 4. 7. 1991, s. 23). Provoz Rakouské knihovny byl zahájen již dne 6. 4. 1992, oficiální zahájení za přítomnosti zahraničních hostů a se slavnostním přestřižením pásky se konalo v sobotu 23. 5. 1992 a bylo zpestřeno koncertem orchestru z rakouského Retzu před nedalekou radnicí.

Fond knihovny se z původního daru Ministerstva zahraničí ve Vídni čítajícího více než 2 000 svazků rozrostl na dnešních 7 387 tištěných dokumentů a 132 jiných médií (CD, DVD, videokazety aj.), což je nárůst průměrně o 170 novinek ročně. Nově nakupujeme také hry, filmy, audioknihy a komiksy. V roce 2019 jsme v rámci reorganizace sloučili fondy Rakouské knihovny a knihovny Goethe Institutu do společného oddílu s názvem „Němčina“ (v katalogu umístění NEM). Tato úprava má přinést lepší přehlednost pro čtenáře, možnost výběru německy psané literatury bez předchozí znalosti původu autora, provenience knihy atp. Přičemž rozlišení „mateřské“ knihovny je stále patrné z polepek na hřbetech knih („Ö-B“ pro fond Rakouské knihovny a „N“ pro fond knih z Goethe Institutu). V rámci oddělení zůstal samostatný pouze tzv. Lichtenštejnský regál, tedy knihy, které pravidelně od roku 2003 dostáváme darem z Lichtenštejnského knížectví. Celý fond RK je součástí elektronického katalogu knihovny, který

je volně přístupný z webových stránek KVK. Pro vyhledávání konkrétní publikace se nahlédnutí do katalogu určitě vyplatí – část fondu většinou starší provenience je totiž uložena ve skladu, stejně jako starší ročníky časopisů.

Rakouská knihovna pořádá četné akce: autorská čtení, přednášky, workshopy pro učitele němčiny, německou konverzaci, výstavy apod. Většina pořadů se koná ve spolupráci nebo za finanční podpory Rakouského kulturního fóra Praha. Velmi těsná je také spolupráce s Technickou univerzitou v Liberci, kde působí vědecká poradkyně RK Mgr. Nikola Mizeroová, Ph.D a lektorka OeAD Mag. Sandra Braun.

Autorská čtení

- 2012 – Hans HAID. *Landgeherin*
 2012 – Josef HASLINGER. *Jáchymov*
 2013 – Scénické čtení Martina WALTZE

- 2014 – Jörg BERNIG. *Niemandszeit*
 2015 – Stanislav STRUHAR. *Das Gewicht des Lichts*
 2016 – Judith TASCHLER. *Die Deutschebrerin, Apaniens Perlen: Erzählungen*

- 2017 – Valerie FRITSCH. *Winters Garten*
 2018 – Karin PESCHKA. *Autolyse Wien*
 2019 – Bettina BALÁKA. *Kaiser, Krieger, Heldinnen*
 2022 – Omar KHIR ALANAM. *Danke!*
 (březen 2022)

Přednášky

- 2012 – PhDr. Jaroslav PAŽOUT. Československo a Rakousko v roce 1968
 2012 – PhDr. Miroslav ŠEPTÁK. Československo-rakouské politické vztahy ve stínu studené války v letech 1945–1955

- 2012 – Mgr. Kateřina LOZOVIUKOVÁ. Rakouští občané a jejich spolupráce s tajnými službami v době tzv. studené války – případ Československo
 2012 – PhDr. Simona KIRYKOVÁ. Historie a současnost českého menšinového školství a spolku Komenický ve Vídni
 2013 – PhDr. Miroslav ŠEPTÁK. Na vlínách změn: československo-rakouské vztahy v Kreiskeho éře
 2013 – Mgr. Jan KAHUDA. Rakouský státní archiv ve Vídni

- 2013 – Mgr. Pavel NOVOTNÝ. Autoři Wiener Gruppe
 2015 – Mgr. Pavel NOVOTNÝ. Rozhlasová tvorba Bohumily Grögerové a Josefa Híršala
 2015 – cyklus Na návštěvě v Rakousku (Jan HRNČIŘÍK. Klenoty spolkových zemí; Ing. Gabriela KALINOVÁ. Vídeň; Ing. Zdenka BARTOŇOVÁ TURKOVÁ. Salcburk)
 2016 – Ladislav JIRÁSKO. Johann Stüdl
 2017 – Ing. Gabriela KALINOVÁ. Vídeňské kavárny
 2018 – PhDr. Jan MOHR. Kovany Graz (1)
 2018 – Václav KRÍČEK, Mgr. Jan HNĚLIČKA. Konec Rakouska-Uherska I. a II.
 2019 – PhDr. Jan MOHR. Kovany Graz (2)
 2022 – PhDr. Petr NOVÝ. Riedelové – sklářští králové z Jizerských hor
 (květen 2022)

Další akce

2008 až dosud

Účast na čtení v rámci kampaně rakouských knihoven *Österreich liest. Treffpunkt Bibliothek*. V Liberci tuto tradici založily v r. 2008 tehdejší

knihovnice RK Věra Severová s lektorkou OeAD Dagmar Weginger a lektorem DAAD Ingo Stolperem. Akce spočívá ve čtení textů dle vlastního výběru zpravidla k předem danému tématu. Předčítači jsou z řad vyučujících němčiny, lektorů OeAD a DAAD, rodilých mluvčích apod.

2012 – Rakouský den (20 let od založení RK v Liberci)

2013–2020

přehlídka rakouských krátkých filmů
Österreichische Kurzfilmschau

2014 – Poutnice zen San-Souci (film)

2016 – Danubia Saxophonquartett mit Martin Gratz a jejich multimediální show Mythos Großglockner (Kostel Nalezení sv. Kříže)

2017 – *Tricky Women* (přehlídka filmů ženských autorek)

2017 – Workshop pro vyučující němčiny (ve spolupráci s Kultur und Sprache Víděň)

2018 – Toni Erdmann (film)

2018 – *Sprachvarietäten* – workshop pro vyučující němčiny

od 2018

Deutsche Konversationsstunde (pod vedením lektorky OeAD Mag. Sandry

Braun, pravidelně každý čtvrtek 18.00–19.00 hod., zpravidla v prostorách knihovny, v letních měsících nepravidelně dle dohody, v době COVID-19 přes platformu ZOOM. Od podzimu 2021 do března 2022 proběhla každá první hodina v měsíci online přes ZOOM)

2019 – Rakouské dny – workshop pro vyučující němčiny

2022 – Setkání knihovníků Rakouských knihoven v ČR (květen 2022)

2022 – *Literatura, film, média ve výuce němčiny se zaměřením na Rakousko* – workshop pro vyučující němčiny (květen 2022)

Výstavy

2012 – Gregor Sailer: LADIZ_alpen™

2013 – Gustav Klimt: Průkopník moderny / Wegbereiter der Moderne + vernisáž (Mgr. Zuzana Štěpanovičová) s baletní ukázkou baletu DFXŠ *Klimt*

2014 – Romy Schneider

2015 – Klid před bouří / Bewegte Ruhe vor dem Sturm

2016 – Johann Stüdl: Vizionář a objevitel Alp / Visionär und Erschliesser der Alpen

- 2017 – Všestranný tvůrce. Josefu Hoffmannovi (1870–1956)
k 60. výročí úmrtí / Der Allgestalter.
Josef Hoffmann (1870–1956) zum
60. Todestag + vernisáž (PhDr. Jan
Mohr)
- 2019 – Výstava A.R.T. – Ateliér radostné
tvorby Praha + vernisáž (Bc. Luděk
Lukůvka) + výtvarný workshop
- 2022 – Slavní čeští Rakušané. Památky
UNESCO Rakouska
- 2022 – Kalliope Austria (duben 2022)

Knihovna odebírá v současnosti 19 titulů periodik, které jsou k zapůjčení po jednotlivých číslech: týdeníky *Profil*, *News*, *Der Standard* (víkendové vydání), časopisy *Bergauf* (od soukromého dárce), *Buchkultur*, *Die Bühne*, *Europäische Rundschau*, *Illustrierte Neue Welt*, *Lichtungen*, *Der literarische Zaunkönig*, *Literatur und Kritik*, *Manuskripte*, *ÖZKD – Zeitschrift der Österreichischen Gesellschaft für Kunst und Denkmalpflege*, *Die Rampe*, *Rotweissrot*, *Solidarität*, *Wespennest*, *Wiener Sprachblät-*

ter, *Zwischenwelt*; nebo po ročnících ze skladu KVK.

V rámci květnového jubilea připravujeme několik akcí, na které jste srdečně zváni!

20. 5. 2022 – přednáška PhDr. Petra Nového (Muzeum skla a bižuterie Jablonec n. N.) Riedelové – sklářští králové z Jizerských hor. Ve 14.00 hod. přivítání oficiálních hostů.

21. 5. 2022 – *Literatura, film, média ve výuce němčiny se zaměřením na Rakousko* – třídní workshop pro vyučující němčiny (německy).

Pro aktuální informace sledujte web Krajské vědecké knihovny v Liberci, FB, Instagram.

Martina Sanetníková

* str. 13 / 1991–1995 poradce rakouského ministra zahraničních věcí Dr. Aloise Mocka pro státy střední, východní a jižní Evropy

10 let Francouzské knihovny

18. září 2012 bylo slavnostně otevřeno francouzské oddělení v Krajské vědecké knihovně v Liberci. Vzniklo na základně spolupráce KVK, Alliance française Liberec a Francouzského institutu v Praze.

AF Liberec, která v té době z finančních a prostorových důvodů rušila svou knihovnu, poskytla její část, tedy několik set knih, časopisů a CD, krajské knihovně jako trvalou zápujčku. Francouzský institut v Praze poskytl knižní dar, zejména novější francouzskou beletrii. Fond Francouzské knihovny byl doplněn

i o francouzskou odbornou a populárně naučnou literaturou a beletrii, kterou měla KVK již ve svém držení a která vznikla průběžnou akvizicí. Francouzská sekce byla umístěna vedle ostatních cizojazyčných knihoven ve Studijní knihovně. Všechny tři spolupracující instituce se zavázaly ke spolupráci při propagaci

Otevření Francouzské knihovny, 2012

Módní přehlídka, 2013

Spisovatelka Lenka Hornáková Cívade, 2021

Přednáška o Paříži, 2019

a šíření francouzské a frankofonní kultury v Libereckém kraji.

Za deset let trvání spolupráce se uskutečnilo mnoho zajímavých akcí. Vedle tradičních, jako jsou přednášky a výstavy, slavily úspěch také netradiční, např. módní přehlídka na schodišti mezi dětskou a Studijní knihovnou v roce 2013, díky paní Heleně Semerákové se v roce 2018 realizovalo Francouzské spoločenství, kdy se paní Semeráková osobně věnovala zájem-

Campus France, 2021

Výstava Plantu kreslí svět, 2012

cům o Francii a francouzskou literaturu. Na tuto aktivitu později navázal cyklus Literární toulky Francií, kombinovaný pořad v režii Heleny Semerákové a Didiera Delépina, který představil vždy jednoho fran-

couzského spisovatele a region, se kterým byly spojeny jeho život a tvorba. Věříme, že spolupráce všech tří organizací bude i nadále pokračovat.

Táňa Holčáková

Z regionu

Zrekonstruované prostory Městské knihovny v Hejnicích

Knihovna v Hejnicích sídlila donedávna v budově mateřské školky. Město Hejnice se však rozhodlo postavit školku novou a starou budovu školky částečně zbourat a její zbylou část zrekonstruovat pro potřeby knihovny.

Knihovna se tak musela v roce 2019 přestěhovat do náhradních prostor do Domu pro seniory, který se nachází v parku směrem na Lázně Libverda. Na tomto místě fungovala po celou dobu rekonstrukce až do listopadu 2021, kdy se mohla nastěhovat zpět do částečně zrekonstruovaných prostor staré mateřské školky.

Rekonstrukce byla financována z rozpočtu města a spočívala ve výměně oken, položení nového lina a vymalování. Bo-

hužel do rekonstrukce nebyla zahrnuta obnova vnitřního vybavení knihovny – nábytku ani knihovnických regálů.

Práce byly provedeny místními firmami, na pomocných pracích a stěhování se podíleli pracovníci služeb. Celkové náklady na rekonstrukci činily 300 000 Kč.

Knihovna získala větší plochu. Z původních 60 m² má nyní k dispozici 150 m². Prostor je mnohem přívětivější a celá

knihovna více prosvětlená. Bude umožňovat mnohem lepší využití knihovny při konání různých akcí a dílen pro děti, které knihovnice Eva Prokešová již v nové knihovně plánuje.

Bc. Andrea Suková

Rok 2022 v knihovnách ve znamení udržitelnosti

V roce 2022 se české knihovny, velké i malé, budou věnovat tématu udržitelnosti v knihovnách. Kde se myšlenka jednotných komunikačních témat knihoven, která se budou měnit po ročních intervalech, vzala? A jaké nás čeká v dalším roce?

Systém komunikačních témat

Myšlenka jednotné celoroční kampaně pro všechny knihovny vznikla v roce 2019. Kampaň by měla vždy podpořit větší celostátní knihovnické akce, oslovit lépe veřejnost i média a zároveň propagovat v každém roce nějaké téma důležité pro knihovny. Knihovny bez ohledu na svou velikost nebo specializaci tak mají příležitost nejen seznámit veřejnost s novým tématem, ale také rozvíjet a posílit svůj potenciál. Poprvé bylo

toto jednotné komunikační téma využito v roce 2020. Od roku 2021 pak bylo domluveno, že se téma vždy rozdělí do dvouletého období – v prvním roce bude komunikováno mezi knihovníky, ve druhém roce směrem k veřejnosti.

Jako nosné téma kampaně pro rok 2020 bylo zvoleno výročí úmrtí učitele národů – Jana Amose Komenského. Cílem tohoto roku bylo oslovit širokou veřejnost s tím, že všechny knihovny jsou důležité vzdělávací instituce a centra neformálního informačního vzdělávání.

Téma se odrazilo zejména v celostátních akcích Březen – měsíc čtenářů a Týden knihoven.

V knihovnách udržitelně!

Téma další roční kampaně – udržitelnost – bylo zvoleno s ohledem na aktuální problémy, které řeší celý svět. Pro knihovny jako instituce se společenským závazkem by mělo být samozřejmé postavit se čelem k velkým společenským výzvám současnosti – a udržitelnost je nepochybně jednou z nich. Téma vychází

ze 17 Cílů udržitelného rozvoje formulovaných Organizací spojených národů. Šíře tohoto tématu dává navíc příležitost pro zapojení opravdu všech – třeba zorganizovat úklid nejbližšího okolí knihovny nemusí být složité a přitom aktivita obsahuje hned několik z cílů.

Co budou knihovny nabízet?

Celý rok udržitelnosti v knihovnách nese společné logo a další materiály, které mohou knihovny libovolně využít v propagaci. Cílem je zdůrazňovat a podporovat cíle udržitelného rozvoje, jako jsou partnerství, vzdělávání, tradice, budování občanské společnosti, podpora komunit nebo ochrana přírodních zdrojů. Podstatnou součástí jsou samozřejmě

i ekologická témata a šetrné užívání věcí. Všechna tato témata mohou knihovny

snadno a dobře rozvinout ve své programové nabídce – budou po celý rok nabízet nejrůznější akce a pořady, přednášky, vzdělávací kurzy nebo třeba výtvarné dílny pro děti i dospělé.

V roce 2023 s mediální gramotností

V roce 2023 si knihovny zvolily jaké hlavní téma mediální gramotnost. Knihovny totiž nejsou jen zprostředkovatelem informací, jejich silná role spočívá také v navigování uživatelů, od dětí až po seniory, v nepřehledném vesmíru informací. Téma může obsáhnout všechny palčivé otázky, které vyvstaly v posledních letech – jak funguje digitální prostředí a jaká je architektura internetu, jak být aktivními a zodpovědnými občany na internetu, jak bojovat s dezinformacemi. A kde jinde řešit tyto otázky než v knihovnách?

Michaela Staňková

HABSBURKOVÉ

v Liberci

III. část

Františka Dudková Párysová

Stejně jako v jiných významných městech monarchie se i liberečtí zastupitelé a členové místní smetánky snažili různými způsoby vzdát hold domu habsburskému a především právě panujícímu vladaři. Ačkoliv se v 2. polovině 19. století v Liberci objevily náznaky příklonu k Německému císařství, loajalita k Františku Josefovi I. tím příliš otřesena nebyla. Jeho téměř 68 let trvající vláda nabízela bezpočet příležitostí k pojmenování ulic či budov, zakládání institucí nebo ke zřizování pomníků a pamětních desek. S rozpadem Rakouska-Uherska většina připomínek císařského majestátu nenávratně zmizela, nicméně některé se po letech přece jen dočkaly své renesance.

Na počest císaře se při jeho životních jubileích či výročích intronizace pořádaly velkolepé slavnosti. V Liberci se první konala na Nový rok 1849 a oslavovala princový nástup na rakouský trůn teprve osmnáctiletého Františka Josefa I. Zato oslava stříbrné svatby panovníka a jeho ženy Alžběty, zvané Sisi, nedopadla zrovna šťastně (stejně jako jejich manželství). Soukenické divadlo na Novoměstském náměstí (dnes Sokolovském) pořádalo v předvečer výročí, tj. 23. dubna

Obraz císaře z budovy krajského soudu. Nyní se nalézá v depozitáři Severočeského muzea.

1879, slavnostní představení. Po jeho skončení však vypukl požár a divadlo zcela vyhořelo. Přesto druhý den proběhla naplánovaná oslava, jejíž součástí

byla mj. i přehlídka hasičů, kteří v noci zasahovali u požáru. Jedna památka na toto svatební výročí stále přetrvává. Na dnešním Sukově náměstí (lidově zvaném Dubák) se nachází pahorek, na kterém byly 24. 4. 1879 na počest císařského páru vysazeny dva duby. Byl to dar předse-
sedy spolku Naturfreunde, libereckého lékárníka Ludwiga Hlasiwetze. Starosta Liberce Gustav Schirmer dal v tento den místu oficiální název Císařský vršek (Kaiserhügel). Za první republiky byla lokalita přejmenována na Eichenhügel (Dubový vršek). V některých publikacích se uvádí, že název Kaiserhügel pochází až z roku 1881, kdy zde u příležitosti sňatku korunního prince Rudolfa se Štěpánkou Belgickou měly být vysazeny další dva duby. V současnosti se však na vršku nacházejí pouze dva dubové stromy, které byly roku 2009 zařazeny mezi památné.

Císařovo jméno rovněž neslo dnešní Štefánikovo náměstí (Kaiser-Franz-Josef-Platz) a na něm stojící kasárna (dnes Kasárna 6. října, známá spíše jako Dolní kasárna), pocházející z let 1891–1893. (Kasárna Jana Žižky neboli Horní kasárna byla postavena v letech 1911–1912 a pojmenována byla Erzherzog-Franz-Ferdinand-Kaserne po následníkovi trůnu Františku Ferdinandovi d'Este.)

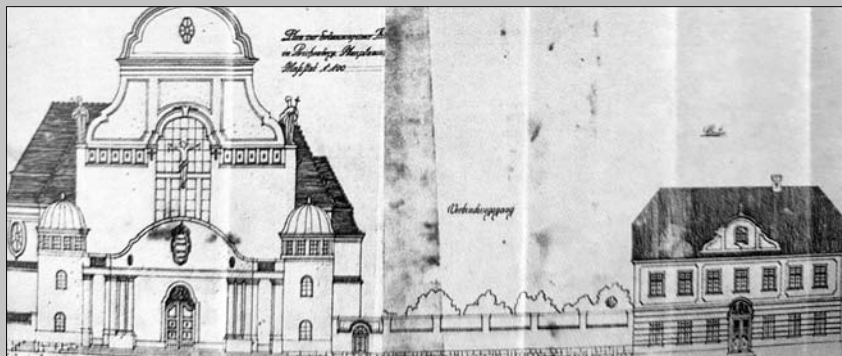
Snad žádná jiná liberecká instituce nemá tak úzké se-
pjetí s Františkem Josefem I. jako zdejší muzeum. 2. prosince 1873, v den 25. výročí nástupu císaře na trůn, bylo v budově školy v Orlí ulici otevřeno uměleckoprůmyslové muzeum. Brzy se však prostory ukázaly jako nevyhovující, proto se muzeum přestěhovalo do Klotyldiny ulice (dnes Palachovy), kde se roku 1891 uskutečnila první cí-

sařova návštěva. Ta druhá (v roce 1906) se již odehrála v nově postavené monumentální budově, která byla veřejnosti zpřístupněna 18. 12. 1898 k padesátému výročí panování Františka Josefa.

Ke stejnému jubileu se datuje rozhodnutí zřídit v Liberci nové lázně. Dokončeny byly v roce 1902. Ve svém názvu nesly panovníkovo jméno, jak hlásal nápis Kaiser-Franz-Joseph-Bad, vyvedený bronzovými písmeny. Menší nápis na fasádě upřesňoval, že lázně byly zřízeny na paměť padesátého jubilea vlády Jeho majestátu císaře Františka Josefa I. Po vzniku samostatného Československa bylo nařizováno nápisy odstranit. Ovšem jako by se počítalo s návratem monarchie, nápisy nebyly zničeny, nýbrž pečlivě obaleny a překryty omítkou. Takto skryté zůstaly dlouhá desetiletí. Marek Řeháček líčí ve svých Libereckých zajímavostech překvapení z jejich nálezu při rekonstrukci lázeňské fasády. Dnes opět září ze svého čestného místa. I lázně měly pohnutý osud. Poté, co přestaly sloužit původnímu účelu, byly několikrát prodány soukromým majitelům. Budova stále více chátrala. Až v roce 2005 ji odkoupilo zpět do vlastnictví město a provedlo nezbytné opravy. Bylo také rozhodnuto, že lázně opět ponesou své původní, císařské jméno. V současné době slouží potřebám Oblastní galerie Liberec.

Na podobný happyend zatím marně čeká další z tzv. jubilejních staveb – kostel svaté Máří Magdalény, vystavěný k šedesátému výročí panování císaře. Na rozdíl od staveb k padesátému výročí však František Josef Jubilejní kostel nikdy na vlastní oči nespatřil. Kostel a přilehlý kapucínský klášter, jedna z nejzajímavějších

Původní, nakonec nerealizovaný plán tzv. Jubilejního kostela svaté Máří Magdalény.

památek v Liberci, byl postaven podle projektu architektů Maxe Kühna a Heinricha Fanty v novobarokním stylu s prvky secese. Postranní oltáře byly zasvěceny sv. Františku a sv. Alžbětě, patronům panovnického páru. V původním, nerealizovaném návrhu zdobily sochy těch samých světců průčelí chrámu, ale nakonec zde byly místo nich umístěny kamenné vázy. Dodnes upomíná na Habsburky pouze císařská koruna nad hlavním vchodem, zatímco nápis v kartuši *Kaiser-Franz-Josef-Jubiläumskirche* musel se zánikem monarchie zmizet. Po roce 1945 byl kostel využíván jako sklad a depozitář, klášter jako mateřská škola. Na počátku 21. století poničenou stavbu koupila společnost Iberus, která zde hodlala zřídit kulturní centrum a geotermální lázně. Začalo se s rekonstrukcí, ta však byla kvůli obvinění z korupce kolem evropských dotací pozastavena. Co se stane s kostelem dále, je ve hvězdách.

Bývalo zvykem, že císařovo jméno nesly také školy a charitativní instituce. V Liberci se té cti dostalo r. 1891 nové městské škole na Keilově vrchu (dnes ZŠ U Soudu), r. 1902 škole na Nové Rudě (dnes

Střední umělecká škola) a r. 1910 – u příležitosti císařových osmdesátin – chudobinci v dnešní Zeyerově ulici. Objekt po 2. sv. válce sloužil jako koleje a internát, nyní by se tam měla nastěhovat základní škola pro děti s poruchami autistického spektra.

K oslavě císařského majestátu sloužily i památky vizuálního charakteru. Sochy, busty, pomníky či obrazy Františka Josefa I. zdobily nejednu instituci či veřejný prostor. Bohužel naprostá většina z nich po roce 1918 neunikla likvidaci. O to cennější jsou pro nás artefakty, které se zachovaly. Například busta z muzea, která se tam nacházela již při císařově návštěvě v roce 1906. Současní návštěvníci Severočeského muzea si ji mohli prohlédnout na výstavě *Náš císař*, která se konala u příležitosti stého výročí úmrtí panovníka. V inventáři muzea se ovšem nachází ještě další busta, k níž se váže fascinující příběh. Byla totiž nalezena až v roce 2006 při hloubení základů obchodního domu na Tržním náměstí. Dle archeologů byla tato mramorová socha v lehce nadživotní velikosti vyrobena pro Německou výstavu 1906. Jedná se

snad o dříve zmiňovanou císařovu bustu, která stála v centrální kopulové hale na výstavišti? Co se po skončení výstavy se sochou dělo, není známo. Možná byla přemístěna do jiné budovy ve městě, možná někde uschována. Ať tato busta pochází odkudkoliv, po pádu monarchie byla vhozena do postupně zasypávaného rybníka, který se nacházel v místě dnešního supermarketu Albert. Busta má poškozený nos. Za pozornost stojí, že poškození nebylo způsobeno v době, kdy byla busta pod zemí, nýbrž již dříve. Nos byl soše patrně úmyslně uražen krátce po vzniku republiky během odstraňování habsburských symbolů.

Muzeum rovněž vlastní velký portrét císaře z 60. let 19. století. Olej na plátně o rozměrech 253 x 151 cm byl původně umístěn v hlavním jednacím sále libereckého krajského soudu. Prozatím je uložen v depozitáři, protože je poškozený a na jeho opravu nebyly sehnány peníze.

Zajímavé osudy měl také císařský pomník ve Vratislavicích. Místní Spolek vysloužilých vojáků (*Verein gedienter Soldaten*) se jej rozhodl vybudovat na oslavu 65. výročí vlády Františka Josefa I. v roce 1913. Měl připomínat rovněž poslední zdejší císařovu návštěvu (r. 1906), neboť sochař Gustav Hermann si jako motiv svého díla zvolil moment uvítání monarchy dcerou ředitele školy Elli Schnichovou. Památník měl zachycovat císaře, jak se sklání k dívce, která mu předává květiny. Práci na pomníku však přerušila válka a po jejím skončení již nebyla oslava Habsburků žádoucí. Osířelý mohutný podstavec vedle kostela byl v roce 1926 zakomponován do nového pomníku, připomínajícího oběti 1. světové

války. Sochu císaře nahradila velká bronzová mísa na věčný oheň, navržená Leopoldem Bauerem. Po 2. světové válce byl

Pomník vedle kostela ve Vratislavicích nad Nisou prošel několika proměnami. Horní snímek zachycuje slavnostní odhalení Pomníku obětem 1. sv. války v r. 1926. V malém rámečku vpravo nahoře je návrh původního císařského pomníku. Snímek dole představuje současný Pomník povýšení Vratislavic na městs.

však i tento monument odstraněn, protože připomínal německé obyvatele Vratislavic. Po dlouhých letech, v roce 2007, posloužil žulový sokl znovu – jako podstavec pro Pomník povýšení Vratislavic na městs od turnovského sochaře Davida Szalaye. Bronzový památník představuje první část císařské listiny, doplněnou

stylizovanou podobiznou Františka Josefa I. Historickou oklikou se tak císař do Vratslavic nakonec přece jen vrátil. Totéž se podařilo ve Stráži nad Nisou, která je dnes samostatnou obcí. Vlevo od vstupu na hřbitov se skví pomník, který byl na popud Pěstitelského spolku zřízen k šedesátému výročí vlády Františka Josefa. Na jeho jmeniny, 4. října 1908, se ve Stráži konala velkolepá slavnost, při níž byl pamětní kámen odhalen. Také ten musel za republiky své místo opustit, ale v roce 2008 byl obnoven.

Zatímco návštěvy Františka Josefa I. v Liberci jsou dodnes při různých příležitostech připomínány, opak platí v případě jeho syna, korunního prince Rudolfa. Ten zavítal do Liberce dvakrát. Poprvé se s městem seznámil v červenci roku 1871 v rámci poznávací cesty po Rakousku-Uhersku. 7. července kolem půl třetí odpoledne dorazil vlakem na vyzdobené nádraží, kde jej přivítali hrabě Eduard Clam-Gallas, starosta Wilhelm Siegmund a další významní představitelé města. Špalírem jásajících obyvatel pak jeho kočár zamířil k libereckému zámku, kde měl princ zajištěné ubytování. Tam se také konala slavnostní večeře.

Druhý den Rudolf navštívil Raspenavu a Frýdlant. V Raspenavě se krom oficiální věnoval také lovu a skolil mocného desateráka. Ve Frýdlantu si prohlédl zámeček a rodinný archiv Clam-Gallasů. Navečer se vrátil zpět do Liberce. 9. července byl věnován především prohlídce Liberce. Ráno se Rudolf zúčastnil mše v děkanském kostele sv. Antonína, poté zavítal do nově postaveného Mistrovského domu soukeníků (na dnešním Sokolovském náměstí), kde se nacházela

tkalcovská škola. Dále navštívil továrny Johanna Liebiga (na místě pozdější Textilany) a Eduarda Herkena (v dnešní ulici Na Rybníčku), odpoledne pak vratislavickou kobercárnu firmy Ginzkey. Dalším bodem programu byla návštěva liberecké střelnice, kde si princ zastřílel na terč a nakonec zhlédl cvičení dobrovolných hasičů. 10. července ráno pokračoval Rudolf v cestě směrem do Prahy.

Srovnáme-li Rudolfův program s programem, který absolvoval při svých návštěvách jeho otec František Josef I. (popsaný v II. části vyprávění o Habsburcích v Liberci), shledáme v nich nejednu podobnost. Ovšem císař byl postarším pánem, zatímco Rudolfovi bylo v čase liberecké návštěvy pouhých třináct let! V záplavě oficialit mu snad alespoň ten lov a střelba na terč přinesly rozptýlení odpovídající zájmům chlapce jeho věku.

Podruhé navštívil Rudolf Liberec v červenci 1882 společně se svojí manželkou, princeznou Stephanieí. Rudolf tehdy údajně podnikl túru na vrchol Ještědu.

Pero, kterým se princ Rudolf podepsal do pamětní knihy v Mistrovském domě soukeníků při své návštěvě v r. 1871.

V důsledku obou návštěv dostaly některé lokality a instituce Rudolfovo jméno. Například již v roce 1871 byla kavárna v přízemí Mistrovského domu soukení-

ků pojmenována U Korunního prince Rudolfa. Za první republiky se jí říkalo Radio a v současné době zde sídlí restaurace Budvarka. Se soukenickým domem je spojena unikátní památka, která byla

Interiér kavárny U Korunního prince Rudolfa v Mistrovském domě soukeníků.

zhruba před deseti lety objevena ve Státním okresním archivu v Liberci. V jedné účetní knize z fondu Společenstva soukeníků Liberec byl nalezen srolovaný papír a v něm inkoustové pero z 19. století. Na papírku byl německý nápis *Mit dieser Felder hat Kronprinz Rudolf seinen Namen in das Gedenkbuch geschrieben.* (V překladu: Tímto perem napsal do pamětní knihy své jméno korunní princ Rudolf.) Pamětní kniha se ovšem nedochovala.

Dále nesla princovo jméno ulice Rudolphstrasse (dnes Šamánkova) a dvě instituce, které se v ní nacházely – městský chudobinec (postaven r. 1873) a obecná škola (postavena v letech 1878–1879). Obě budovy nyní slouží Základní škole 5. května. I zde náhodně došlo k neobvyčejnému nálezu – při rekonstrukci školy byla objevena železná cedule, která původně nejspíš označovala dveře Rudolfova chudobince. Později byla druhotně použita na označení dveří muzea Spolku přátel přírody, které v budově sídlilo. Nyní je tabule uchována v Severočeském muzeu.

Připomněli bychom také dva prameny poblíž Lidových sadů – Rudolfsquelle a Stephaniequelle – pojmenované po následnickém páru. A v neposlední řadě dostal princovo jméno rovněž pramen proslulé vratislavické kyselky. Bezpochyby by míst s Rudolfovým jménem časem přibývalo, ale život korunního prince předčasně vyhasl, když v lednu 1889 spáchal ve věku třiceti let sebevraždu.

Na samý závěr bychom zmínili ještě jednu libereckou pamětihodnost. V letech 1900–1901 nechal Heinrich von Liebieg postavit na vrchu Kovadlina romantizující hrádek ve středověkém stylu, pojmenovaný Hohenhabsburg. Ten vzhledem skutečně připomínal švýcarský hrad Habsburg, kolébku habsburského rodu. I toto pojmenování muselo být v nové republice změněno, a proto, když dnes stoupáme na Libereckou výšinu, původní souvislost s Habsburky nám sotva přijde na mysl.

Ráda bych na tomto místě poděkovala panu PhDr. Zdeňku Hrabákovi ze Severočeského muzea za cenné informace, které mi ochotně poskytl.

Je hranice jen slovo?

Petra Laurin je novinářka s německými kořeny, spoluzakladatelka Domu česko-německého porozumění v Jablonci nad Nisou. Podílela se mimo jiné na výpravné publikaci *Osudy Němců z Jizerských hor po roce 1945* (společně s Irenou Novákovou a Christou Petráskovou, 2018). K vydání připravila také dvojici ojedinelých kuchařek a zároveň historických dokumentů – *Recepty Němců z Jizerských hor* (2019) a *Sladké recepty Němců z Jizerských hor* (2021); jejich základem jsou zápisky německých žen pořízené krátce po válce v internačním středisku v jabloneckých Rýnovicích. Vydala také knížku *Humor Němců Jizerských hor* (2020). Za „hledání porozumění skrze vzpomínky, skrze humor a třeba i skrze zapsané recepty dávných kuchařek“ jí byla loni udělena Zvláštní cena poroty v rámci soutěže Kniha roku Libereckého kraje.

Dá se o kuchaře receptů vzniklé v odsunovém středisku mluvit jako o pozdním příspěvku ke „koncentračnícké literatuře“?

Sbírka receptů Němců z Jizerských hor sice vznikla ve sběrném táboře v Rýnovicích, kde po válce čekali místní Němci na odsun, osobně ji ale za klasickou koncentračníckou literaturu nepovažuji. Nepřináší svědectví o žádných hrůzách a útrapách, naopak. Je to výpověď o bohaté společné minulosti Čechů a Němců v našem regionu, o jejich pracovitosti, šikovnosti a otevřenosti vůči světu. O tom, že jejich koexistence činila střed Evropy a především náš region zajímavý, pestrý a rozmanitý.

Jak ty kulinářské zápisky vznikly?

Recepty svých táborových spolubydlících zaznamenala Lina Löw, pravnučka prvního jabloneckého starosty Josefa Pfeiffera, významného podnikatele a exportéra. I ona, přestože se musela starat o vlastní velkou rodinu, byla od malička

vedená k tomu, aby pečovala o společenský život. A toho se držela, i když se ocitla ve sběrném táboře. Návody na pokrmy místních obyvatel, kulturní dědictví, které se nedalo zkonfiskovat, pečlivě zapisovala do černého notýsku. Ten notýsek po Linině smrti našla v pozůstalosti její dcera. Nedokázala rozluštit ty vybledlé řádky, psané navíc kurentem, tedy starým, již nepoužívaným typem písma. Nakonec zápisky Liny Löw shodou šťastných náhod doputovaly na místo, kde vznikly, tedy do Rýnovic. S přáteli a spolupracovníky jsme je nakonec, byť s obtížemi, přelouskali, přepsali a udělali z nich knížku.

Můžete zhruba popsat, v jakých podmínkách Němci ve sběrných táborech žili? Bylo pro ně vyprávění receptů způsobem, jak si čekání na odsun zpříjemnit?

Spíše přežívali. Rýnovický tábor na břehu Bílé Nisy pojmul v několika dřevěných barácích až 1500 lidí. Vyhnanci tam nocovali na železných postelích

se zavšivenými slavníky. V neutěšených hygienických podmínkách se rychle šířily infekce. Ke snídani a večeři vyfasovali hrnek melty, k obědu trochu brambor nebo hrachu. Maso, mléko, tuk – nic z toho nedostávali. Lépe než o vyhnance se tam zřízenci starali o prasata, která drželi pro vlastní potřebu. Mnoho obyvatel tábora vzpomíná, jak jim jejich někdejší sousedé tajně přes plot občas donesli trochu jídla nebo pár osobních věcí. Většina internovaných byly ženy, malé děti nebo staří lidé. Vyprávění

a snění o dřívějším životě anebo dobrotách na stole rozhodně nebylo *zpríjemněním* čekání, ale snahou odpoutat se na chvíli od tíživé reality a přežít.

Je pravda, že bezprostředně po konci války v jablonecké přehradě spáchalo sebevraždu utopením denně až sedmnáct Němců?

Vím o řadě tragédií, kdy celé rodiny nenašly jiné východisko než skončit s životem. Mnohem víc lidí, a ty nikdo nespočítal, ale v důsledku poválečného

vývoje předčasně zemřelo, protože už jednoduše nechtěli déle žít. A pak je tu velká skupina těch, kteří ze ztráty domova, blízkých a všech pevných bodů přišli o rozum, skončili pak třeba pod koly aut, přešla je tramvaj nebo se uzavřeli do vlastního světa a vzpomínek.

Jak dlouho byli Němci, kteří nebyli odsunuti, občany druhé kategorie? V knize *Osudy Němců* je i vzpomínka Rudolfa Hableho, jehož rodinu – byť antifašistickou – vypudil partyzán z jejich domu, nicméně v roce 1953 dům, ač zdevastovaný, získali zpátky. Tedy jakési spravedlnosti se domohli...

To se jich můžete ještě zeptat. Většina z nich, pokud v sobě nepopřeli úplně své kořeny, se jako občané druhé kategorie cítí možná ještě dnes. Museli čelit nenávisti, nejdrsnějšímu nacionalismu. Dokonce i s malými dětmi jejich okolí jednalo jako s nepřáteli národa.

*Poválečné předpisy
nedovolovaly českým
Němcům třeba jezdit
veřejnou dopravou,
nakupovat museli jen
v určitou dobu.*

Jejich pošta podléhala cenzuře, Benešovy dekrety je připravily o majetek. Neměli možnost se vzdělávat v mateřském jazyce a se svými dětmi přestali raději mluvit německy – pro jejich dobro, jak si to zdůvodňovali. Snažili se nevychýlávat. Až v roce 1968 byli Němci

v Československu uznáni jako národnostní menšina. Teprve pak se mohli začít sdružovat, ale v jen v regionech podél východoněmecké hranice. Komunistickému režimu se povedlo je asimilovat.

Vyhnaní Němci v bavorském městě Kaufbeuren založili čtvrť Neugablonz čili Nový Jablonec. Jak se vlastně jabloneckým vyhnancům podařilo obnovit úspěšnou bižuterní produkci? Prvním materiálem pro výrobu šperků jim prý byly prázdné konzervy...

V Neugablonz začalo žít postupně až 17 000 dřívějších Jablonečanů. Bylo jim jasné, že bižuterie je obor, který je uživí, proto se s německou pílí a vytrvalostí vrhli na vzkríšení výroby. Věděli, jak na to, kontakty na odbytiště měli. Bižuterii dělali nejen z konzerv, ale i ze zbytků plastů nebo z přírodních materiálů. Původní obyvatelé Kaufbeurenu si pod pojmem bižuterie neuměli vlastně nic představit. Byli to převážně sedláci a představa, že by třeba knoflíky a šperky mohly někoho živit, je dokázala rozesmát. Kdo by asi za takové zbytečnosti po válce chtěl utrácet, divili se. Dnes už Německo ví, že bez milionu sudetských Němců by se jejich země nedočkala takového ekonomického zázraku a blahobytu.

V *Osudch Němců* se dočteme, že ještě v roce 1947, tedy po odsunu, tvořili Němci čtvrtinu obyvatel jabloneckého okresu. Nelitovali někteří nakonec, že nebyli odsunuti do Západního Německa a musejí žít jako občané druhé kategorie, navíc v socialistickém státě?

Kdo tady zůstal, věděl asi proč. Naši Němci sice žili jako občané druhé ka-

tegorie, ale právě to je nutilo být lepší, respektive neustále dokazovat, že nejsou v ničem horší. Jestli si někdy postesklí, možná, ale zůstali ve svém prostředí. Mohli se potěšit pohledem na Ještěd nebo výhledem z Petřína. Nikdo jim nevzal domov, to si uvědomovali a dávalo jim to velkou sílu.

Slyšel jsem, že v 60. letech se jablonečtí mladí dostávali k deskám Beatles či Boba Dylana díky svým německým kamarádům, kteří měli příbuzné na Západě... Bylo spojení se Západem výhodou zdejších Němců oproti Čechům?

Spousta dopisů a balíků z Německa se také ztratila. Zásilky chodily otevřené a poškozené. Nad všemi spojeními měla kontrolu Státní bezpečnost. Lidé nevěděli, komu mohou důvěřovat. Někdo to nesnesl a musel odejít. Což nebylo nikdy lehké rozhodování. Spíše než tím, co je lepší, se volilo mezi tím, co bude menší zlo.

Proměnil se vztah české většiny k tuzemským Němcům po listopadové revoluci a po podepsání Česko-německé deklarace?

V regionu běží díky mladým lidem, kteří jsou otevření všemu novému a nesvazují je žádné předsudky, hodně přeshraničních projektů. Hlavně mezi školami, muzei, sportovci, spolky a podobně smýšlejícími lidmi. Hodně nových česko-německých vztahů vzniklo v poslední době i díky pandemii, třeba facebooková skupina *Klub česko-německého partnerství*. Má už přes 2 700 sledujících a ti lidé se také začali pravidelně setkávat, chodí spolu na výlety, plánují společná aktivity. Dělali to i v době, kdy byly hranice kvůli koruně zavřené. Národní muzeum to zdoku-

mentovalo ve výstavě s názvem *Hranice je jen slovo* – ta loni doputovala i do naší Galerie FR v Rýnovicích.

V roce 1992 začala v Rýnovicích přestavba chátrajícího domu na Dům česko-německého porozumění. Můžete popsat genezi toho projektu?

O obnovu rýnovického hrázdného domu z druhé poloviny 17. století se zasloužil český Němec Franz Rieger, rodák z nedalekého Lukášova, po vyhnání občan Německé spolkové republiky. To on přesvědčil svou rodinu, desítky dalších krajanů a německé instituce, aby v Jablonci ojedinělou stavbu pomohli zachránit. A když se mu po dlouhých a složitých šesti letech podařilo dílo dokončit, postavil před sebe tento výjimečný odhodlaný muž, v té době již devadesátiletý, další výzvu:

*Naplnit dům
česko-německým
porozuměním
a přátelskými vztahy,
na které z dob svého
mládí rád vzpomínal.*

Neměli jsme tehdy žádné zkušenosti, netušili jsme, jak budou místní reagovat, ale pustili jsme se do toho. Začali jsme výstavami, jazykovými kurzy, přidali semináře, přednášky, workshopy, filmové a literární večery, potom i malou kavárničku. Ze spousty náhodných hostů se stali blízcí přátelé. S novými lidmi přicházely i nové nápady. Společně se teď staráme, aby byl náš život pestrý.

Vyprávět příběh. Nad románem Štěpána Kučery

Štěpán Kučera: Největší lekce dona Quijota [Druhé město, 2021]

Štěpán Kučera je autorem dvou povídkových sbírek a románu *Projekt Gilgameš*, za který byl nominován na cenu Magnesia Litera. Stejně jako předchozí knihy je i nový román *Největší lekce dona Quijota* – rovněž nominovaný na Magnesii Literu – variací na známá literární díla nebo životní osudy historických postav a oslavuje vyprávění příběhů.

Jak název napovídá, největší inspirací byl tentokrát Cervantesův *Don Quijote*, ten se ovšem v románu neobjeví. Místo něj přivádí Kučera na scénu samotného Cervantese, a to v nejdramatičtějším

období jeho života, kdy byl po bitvě u Lepanta zajat piráty a držen v Alžíru jako zajatec. Zde se začne proplétat skutečnost s fikcí a v Kučerově podání se Cervantesovi podaří odložit vlastní popravu podobně, jako to dokázala Šahrazád v *Příbězích tisíce a jedné noci* – začne

svému vězniteli vyprávět příběhy. Těmi jsou příhody druhé hlavní postavy knihy, dervíše Sidiho Hameta, který na chromé olysalé velbloudici vyráží na dalekou cestu, aby společně s dívkou nalezenou v poušti zažil fantaskní dobrodružství. Postavu Sidiho Hameta si Kučera sice půjčuje z *Dona Quijota*, ovšem nejedná se o žádného ze známých hrdinů proslulého rytířského románu, ale o arabského dějepisce, který údajně Quijotův příběh sepsal. Na příbězích bláznivého dervíše a španělského spisovatele buduje autor mnohovrstevnaté vyprávění, v němž největší lekcí je schopnost ocenit a přijmout odlišnou kulturu.

Kučera si chytře pohrává s reálnými nebo literárními postavami a domýšlí jejich alternativní osudy, kombinuje vyfabulované příběhy s fakty, koření knihu lehkým humorem a čtivě vyprávění vede k překvapivé pointě. Mezi řádky pomrkává na poučeného čtenáře, ale požitek z knihy bude mít i ten, kdo Cervantesův nejslavnější román detailně nezná, ani neodhalí narážky na ostatní literární díla rozesetá v textu a knihu bude číst pouze

jako dobrodružný historický cestopis ozvláštněný orientálními pohádkami.

S každou další knihou jsou prózy Štěpána Kučery jazykově a stylisticky

vybroušenější, v té poslední se představuje ve skvělé formě a potvrzuje, že je jedním z našich neoriginálnějších autorů.

SVĚTONÁZORY

Vojtěch Vaner

„To je jako u nás.“ Nad komiksem *Malá máma 2*

Lenka Sadvarová: *Malá máma 2* (Ikar, 2022)

Na konci loňského roku vyšel druhý díl komiksové knihy Lenky Sadvarové *Malá máma*. Přímo navazuje na stejnojmenný titul z roku 2017, prostě jen přibyla pořadová číslice dvě, změnila se barva obálky a mírně se vystupňoval podtitul na „ještě pravdivější komiks o mateřství“.

Je nasnadě, že kniha je určena především pro čtenáře a fanoušky, kteří již Malou mámu a jejího Lojzíčka znají, ať z prvního dílu, nebo z autorčiných sociálních sítí.

Nejde o kreslený seriál, ale o knihu krátkých komiksů v tradičnějším významu, stripy jsou sebrány za poslední roky právě z internetového prostředí. Taková

kniha je ideální dárek například pro čerstvé maminky, kterým by tyto výrazem čisté obrázky měly vykouzlit úsměv na tváři a probudit pocit „to je jako u nás“.

Pokud se na knížku podíváme i jako na příspěvek do současné literatury našeho regionu, objevíme něco navíc – špatně zařaditelný, ale o to cennější tvůrčí fenomén, který Lenka Sadvarová aka *Malá máma* pro libereckou kulturu znamená.

V době kolem vydání prvního dílu se prezentovala na soutěžích a přehlídkách slam poetry, kde vybočovala tématem, ale nezaostávala v kvalitě. Básně v živém přednesu čerpaly z téhož, z čeho komiks – z příhod s malým synem (a manželem), z příhod především vtipných, ale a v důsledku také milých, až dojemných.

Podstatné je, že autorčin humor je všudypřítomný a hravý. V knize ho najdeme

malá máma a adventní nálada

nejen ve slovech a kresbě, ale i v grafice, dostává se do úvodu, na obálku, málem i do tiráže. Nebojí se být občas intelektuální, cynický a dravý, ale někdy i velmi prostý a není ho ušetřen nikdo z protagonistů. Včetně okolí, té všudypřítomné Společnosti, které se jako mladá matka prostě nikdy nezavděčíte...

Hravost a odvaha být kreslířkou „po svém“ je největší předností autorky a koresponduje i s dalšími jejími tvůrčími aktivitami (v posledních letech je to hlavně divadelní improvizace). Její knihy je potřeba číst skutečně jako komiks, nikoliv jako sbírku anekdot. Najít si nějaký svůj vlastní systém čtení/prohlížení, ve kterém nedominují jen bubliny, ale svou

roli hrají i sarkastické nadpisy a hlavně kresba, včetně „zadního plánu“ obrázků – jeden z nejkrásnějších příkladů je Lojzíčkovu sledování televize hlavou dolů, poté co ho přestalo bavit vykrajování perníčků. Už od Hurvínkových dob jsme to přece dělali všichni.

Ti z nás, kteří jsou rodiči, se dřív nebo později poznají v jedné z hlavních dospělých postav. Ale úplně všichni máme zkušenost Lojzíčkovu. Nevázanost, přímost, naivita, touha objevovat. Těchto dětských postojů ke světu si dobře všimá někdo, kdo si je pamatuje. Kdo tak úplně nevyrostl. Kdo zůstal Malý, i když se stal mámou. Z čehož nakonec plyne, že *Malá máma 2* je knížkou úplně pro všechny.

Politik a bibliofil

Karl Richard Fischer

Nenašlo by se v jablonecké kotlině mnoho osobností, které by rozsahem svých aktivit mohly držet krok s Karlem Richardem Fischerem. Učitel, regionální badatel, úspěšný politik, starosta Jablonce nad Nisou, muzejník, spisovatel, kronikář, výborný znalec sklářství, aktivní člen řady spolků – to vše je možné spojovat s jeho jménem. Sepsat jeho životní příběh by vydalo na román, my se proto v našem příspěvku zaměříme jen na jeho obraz literáta a bibliofila.

Karl Fischer se narodil 16. července 1871 v Lučanech nad Nisou, tehdy Wiesenthalu. Jeho rodný dům čp. 313 stále stojí u hlavní silnice naproti budově městského úřadu. Jeho otec Celestýn zastával v letech 1869–1870 funkci lučanského starosty. Už v době studií na Učitelském ústavu v Litoměřicích se začaly formovat jeho zájmy. Oblíbil si německý jazyk a dějiny, zajímal se o moderní literaturu, pokoušel se psát. V jeho

pozůstalosti, uložené v jabloneckém archivu, se dochovaly rukopisné záznamy básní, pověstí, povídek a písní jak jeho samotného, tak i jeho přátel.

Ač byl původním povoláním učitel, brzy se začal zajímat o politiku. V roce 1918 byl jeho úspěch korunován zvolením do funkce starosty města. I přes značné pracovní vytížení se dál snažil věnovat svým zájmům. Jako dlouhá niť se jeho životem vine snaha a ochota vzdělávat a vychovávat, a to jak sebe, tak i ostatní. Náš jizerskohorský region důkladně poznal jako badatel po stránce historické a etnografické, jako představitel města měl možnost ovlivňovat jeho podobu, a tím i jeho budoucí vývoj. Velkou měrou se například zasloužil o založení místního muzea, které otevřelo svoji první expozici v roce 1904. V souvislosti s tím publikoval svoje první regionálně-historické příspěvky. Postupně následovaly další články v regionálních vlastivědných periodikách, sbornících či ročenkách spolků. Jeho nejvýznamnějším (ne však nejznámějším) dílem dodnes zůstává studie o sklářském rodě Schüreků, která vyšla v roce 1924 v Praze.

Jako významná jablonecká osobnost se stal reálným nebo čestným členem celé řady spolků. Svým nejmladším čestným členem ho jmenoval Jablonecko-tanvaldský učitelský spolek (Gablonz-Tanwalder Lehrerverein). Spolek stál u zrodu mnoha regionálních vlastivědných projektů. Z jeho iniciativy vyšlo v letech 1894 a 1895 velmi úspěšné vlastivědné dílo Adolfa Lilieho *Politický okres Jablonec (Der politische Bezirk Gablonz)*. Fischer rovněž patřil mezi zakládající členy Leuteltovy společnosti, která od svého vzniku v roce 1923 podporovala duchovní a kulturní život v oblasti Jizerských hor. Společnost byla pojmenována po Gustavu Leuteltovi, Fischerově příteli a autorovi poetických próz s jizerskohorskou tematikou. Dodnes tato společnost působí v Německu, kde byla v roce 1957 obnovena. Vedle literátů našli v Karlu Fischerovi velkého příznivce také místní výtvarní umělci. Osobní přátelství ho poutalo k Eduardu Enzmannovi, Romanu Dresslerovi či Dominiku Brosickovi.

V roce 1920 se Fischer stal prvním předsedou německé knihovnické rady, jejímž primárním úkolem bylo otevření německé veřejné knihovny a čítárny v Jablonci. Také knihovna v Liberci si ho cenila natolik, že ho jmenovala místopředsedou své knihovnické rady. Pro Fischera to jistě byla příjemná práce, neboť byl velkým milovníkem knih. Sám postupně shromáždil jednu z největších a nejvýznamnějších privátních knihoven v regionu, která podle pozůstalostního spisu čítala přibližně 2 500 knih. Svoje knihy označoval vlepeným exlibris. Jsou dochována tři různá, která pro něho zhotovili jeho přátelé výtvarníci. Dodnes je část jeho knih uložena v Jablonci, a to

ve fondech městské knihovny, knihovny Muzea skla a bižuterie a Státního okresního archivu.

Stejně jako Gustav Leutelt, věnoval se i Fischer ve své tvorbě postavě doktora Kittela. *Doktor Kittel – severočeský Faust v legendách a pověstech* vyšel v roce 1924, *Doktor Kittel – pověsti a jiné národní statky Jizerských hor* o osm let později. Obě prvorepubliková vydání byla tištěná švabachem a částečně psaná v místním jizerskohorském německém dialektu paurisch. Publikace doplnil svými ilustracemi Eduard Enzmann. V roce 2011 vyšlo první české vydání, které je volným překladem německého originálu z roku 1924.

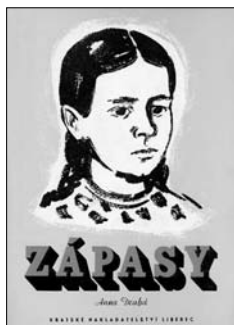
Fischer se intenzivně zajímal o dialekt a národopis, sbíral pověsti, lidová přísloví, pořekadla. Při svém sbírání podkladů se setkal s mnoha zajímavými lidmi. V Příchovicích navštívil místního podivína v ženském oblečení, bylinkáře, léčitele a sběratele lidových pověstí Josefa Pattermanna, přezdívaného Coupmón neboli Copatý muž. Z tohoto setkání se dochovala fotografie, která zachycuje oba muže v družném hovoru.

I přes to všechno, co Fischer dokázal v roli politika, badatele či spisovatele, zůstal po celou dobu svého života stále tím stejně pracovitým a skromným člověkem. Sám sebe popsal v roce 1931 ve vlastním životopisu *Pass-Bildniß*: „Vzhlížet se sám v sobě? Tak to teda ne! Jsem obyčejný vesnický kluk z Lučan!“ Mnohé to o jeho povaze vypovídá. Jeho životní pouť se bohužel uzavřela už o tři roky později, 6. prosince 1934 v 11 hodin dopoledne. Zanechal po sobě manželku Berthu a tehdy osmatřicetiletou dceru, známou historičku dr. Marii Klobovou. Pochován byl na jabloneckém hřbitově v urnovém hájí.

První česká kniha o Jablonci. K 95. výročí vydání časopisecké verze a 65. výročí vydání první knižní verze *Zápasů* Anny Drahé

Díky knize O. Simma a M. Sekyry *Jizerské květy* (2011), což je antologie německy píšících autorů z Jablonecka a Semilska 19. století a 1. poloviny 20. století, mají zájemci o regionální literární tvorbu povědomí o tom, že německy psaná literatura na Jablonecku má svou bohatou historii a její rozkvět přerušila až druhá světová válka. Méně se však už ví, že navzdory dominující německé tvorbě, jež kulminovala v období první republiky, se už ve dvacátých letech 20. století objevil první román o Jablonci napsaný česky. Jmenoval se *Zápas* a jeho podtitul zněl *Ze života jabloneckých škatulářek*.

Tato prvotina tehdy už jablonecké autorky Anny Drahé vycházela nejprve na pokračování ve Večerníku Práva lidu

Anna Drahá – *Zápas*,
obálka 1. vydání (1957)

v roce 1927, a o rok později, roku 1928, spatřila světlo světa její první knižní podoba. Stalo se tak zásluhou vydavatele Antonína Němce a nákladem Práva

lidu, přičemž se nejspíše jednalo pouze o sešitové vydání. Román byl jedním z prvních titulů tehdy se u nás rodícího socialistického realismu, a nejspíš nebylo náhodou, že nedlouho předtím vyšel román Ivana Olbrachta *O Anně, rusé proletářce*. Obě prózy k sobě mají blízko především tematicky, sledují vývoj naivní venkovské dívky v uvědomělou proletářskou ženu, podobné je také jejich zasazení do prostředí městské chudiny a jeho detailní přiblížení. Tak jako kniha A. Drahé, i Olbrachtovo dílo vycházelo nejprve na pokračování v časopise a jeho knižní podoba se objevila později, shodou okolností ve stejném roce jako *Zápas*. Tehdy však už pod známějším názvem *Anna proletářka*, jenž už románu zůstal. Protože Olbracht, vlastním jménem Kamil Zeman, rodák ze Semil, byl v té době daleko známějším autorem než Drahá, jeho knihu vydalo na rozdíl

od té její renomované pražské nakladatelství Borový.

Ale vraťme se k románu *Zápasy*. Příběh jeho protagonistky Bětky Hořákové, již sledujeme od jejich čtrnácti let až do dospělosti, je de facto příběhem samotné autorky, která v předmluvě k dalšímu vydání (r. 1957) autobiografičnost otevřeně přiznala. Bětka, stejně jako Anna, přijíždí z vesnice u Mladé Boleslavi do Jablonce za prací, a najde ji v kartonážní firmě, kde se vyráběly krabice (škátule) na vyhlášenou jabloneckou bižuterii. V práci se postupně zdokonaluje a stoupá na lepší a lepší pozice. Po čase oнемocní těžkým zápalem plic, když se vrátí do zaměstnání, uvědomí si, že pracovní podmínky v továrně mají destruktivní dopad na zdraví zaměstnanců, převážně žen. Pracovní doba trvala až deset hodin a výplata byla tak nízká, že si dělnice ještě musely po večerech přivydělávat navlékáním skleněných korálků, vyšíváním nebo háčkováním. Pozdější modernizace provozu v podobě pásové výroby má opět negativní důsledky, tentokrát sociální, protože mnoho zaměstnanců ztratí práci. To vše Běta sleduje a začíná se v ní rodit vzdor, který narůstá po jejím seznámení s Ludvíkem Strnadem. Ten v ní probouzí sociální uvědomění, pocit sounáležitosti s ostatními dělníky a potřebu stát se členkou organizace, jež se bude za práva dělníků bít. Když se stane mluvčí stávkujících ve firmě, je propuštěna a román končí jejím odjezdem za novou prací do Železného Brodu a náznakem společného života s Ludvíkem.

Již bylo řečeno, že *Zápasy* jsou kniha o Jablonci, i když hlavní idea vychází ze sociální oblasti. Ale Jablonce a jeho realit je vskutku plná. Nejen jeho místopisu,

kdy postavy chodí po jabloneckých ulicích, jezdí tramvají, která tehdy obstarávala spojení do Rychnova a do Janova, pracují u reálně existujících firem, byť s pozměněnými jmény, podnikají výlety do krásného podhorského okolí, jež Bětce jako jediné tady opravdu přirostlo k srdci, či navštěvují různá veřejná zařízení, hlavně restaurace a hostince s tanečními sály či salonky, kde bylo možné konat schůze.

Anna Drahá – Zápasy, obálka 2. vydání (1975)

Ocitujme krátkou pasáž ze začátku románu, zachycující Bětčin příjezd do Jablonce. Vlak až tam nezajížděl, muselo se vystoupit v Rychnově a odtud se pokračovalo tramvají. V Rychnově na ni čekala krajanka Kačenka, jež se v citaci objevuje spolu s Bětkou.

[...] Obě děvčata vyběhla před nádraží, kde stál vůz elektrické dráhy, téměř již naplněný. [...] Muž přistoupil k děvčatům a cosi německy se ptal. Bětina družka mu dala do ruky peníze za dva lístky a šeptla: „Gablonz – Marktplatz.“ (Zápasy, s. 5–6)

V románu se objevují Bětčiny úvahy, když vzpomíná na svůj starosvětský rodný kraj a srovnává ho s dynamicky rostoucím Jabloncem, pro ni městem amerického stylu, bohatnoucím díky sklárství a bižuterii. Zde jedna z těchto úvah:

Cize a neúčastně na ni hleděly tovární budovy a šedé činžáky nejružnějšího stylu. Jablonec rostl téměř americkou rychlostí a díky českému sklu zbudoval tu německý kapitál svou mocnou državu. O překot se stavěly provozovny, administrativní budovy i byty pro ředitele a úředníky, takže malé vesnické domky sotva stačily uhnout. [...] Běta maně vzpomněla na Mladou Boleslav, kam ze své vesnice často docházela. Jak jiné to všechno bylo tam. Na náměstí přívětivé domy, za nimi šeré zdivo starého hradu a nad radnicí známá věž s červenou kopulí. (Zápasy, s. 7)

A ještě krátká ukázka z pasáže přibližující Jablonec i s jeho okolím. Výhled, o němž se v textu píše, je ze Mšena.

Obrátili se tam, kam starý pán ukazoval, a spatřili louky, lesy a v nich jako drahokamy bílé vesničky. A nad tím vším hory se zbytky zářícího sněhu na úbočích. Vlevo pak jiný, neméně krásný pohled. Krajina mírně klesala a nad obrovskou mísou se tyčilo pásmo Ještědu a Jizerské hory. Jim u nohou ležel Jablonec s výstavnými domy a přepychovými vilami. (Zápasy, s. 43)

Mnoho prostoru je věnováno soužití Čechů a Němců, hlavně v zaměstnání, kde úředníci jsou Němci, ale mezi zaměstnanci převažují Češi. To už jsou realie obecnějšího rázu, ale pro tehdejší dobu příznačné. Dokladem je např. slovní zásoba jednotlivých společenských vrstev: Němci, majitelé a úředníci továren, se na své zaměstnance pokoušejí mluvit česky, z čehož vzniká jakási makaronština:

„Na also, všechny dělat? Tady numero. Vždycky pověsit u portýr!“ Nebo: *„No, holka zas zdráv a za pár den jako rybíček.“* (Zápasy, s. 18, 51)

Anna Drahá se narodila roku 1890 ve vesničce Sovinky u Mladé Boleslavi. Jako nejstarší z dvanácti dětí musela vzhledem k tíživé finanční situaci v rodině již v osmi letech nastoupit do služby. Protože na školní docházku nezbývalo moc času, vzdělání si doplňovala až časem. V roce 1904 odjela za prací do Jablonce nad Nisou, kde pracovala jako dělnice v kartonážce. Roku 1912 se provdala a usadila se s manželem v Kolíně. Oba tehdy patřili k předním představitelům sociálnědemokratické levice na Kolínsku a roku 1921 se stali zakládajícími členy komunistické strany. V letech okupace žila Anna Drahá s rodinou v Praze a pracovala v libeňském velko-statku. Po válce se rodina usadila v Nové Vsi nad Nisou, kde autorka prožila zbytek života. Zemřela 31. srpna 1975.

Ve dvacátých letech začala psát povídky, pohádky a verše a otiskovala je časopisecky (např. Rudé právo, Ženské noviny, Záře, Stráž Pojizeří). Tehdy také vznikla první verze románu *Zápasy*. Další prózy napsala až po válce. Nejprve románovou kroniku *Nisa* (1947), v níž zachytila reálné události na Jablonecku s přesahy na Turnovsko od začátku druhé světové války až po únor 1948. *Nisa* nikdy nevyšla knižně, jen na pokračování v Průboji, krajském týdeníku KSČ Ústeckého kraje (1974). Její třetí román *Prosinec*, zachycující období let 1912–1921 na Kolínsku, vyšel knižně r. 1960. Byl oceněn literární cenou města Kolína.

Přestože je dnes Anna Drahá zapomenutá spisovatelka, má její tvorba pevně

místo v literární historii našeho regionu. Nikoliv pro uměleckou hodnotu jejich románů, které zůstaly daleko za tím nejlepším, co u nás vzniklo v době prosazujícího se socialistického realismu. Její

romány *Zápasy* a *Nisa* však mají díky bohatému využití místních dobových reálií vysokou hodnotu dokumentární.

Literatura: Drahá, Anna. Zápasy. 1. vyd. Liberec: Kraj. nakl., 1957. 92, [1] s.

SVĚT krásné literatury

Vojtěch Vaner

Vojtěch Vaner: Po tanvaldské trati

ukázka z připravované básnické sbírky

Na světě prochozeném i sovětskou armádou
mi tmavne noc.
Kouřím lehké páry
vesele se vysiluji.

Padají ideje.
Přemýšlím o věku,
ve třiceti se zastydlá puberta tak různě projevuje.
A nebude to jiné.

Snad můžu už i za legendy,
je v nás
má cesta pro El Khat.

Při úplňku je celé město léčebnou,
při úplňku je celé město sociálním ústavem.
Ležíme, nemůžeme
spát.

Stydíme se vejít do sousedních pokojů
vyhledat Ibalgin Ibuprofen.
Po půlnocích převracíme v dlaních knihy,
ze kterých jsme učetli
poloviny druhých stran.
Těšíme se na svítání,
myslíme si,
že budeme odpočatí.

Budu brát listy seshora,
to je mé konečné rozhodnutí.
Jen dvě knihy o mé krajině,
dvě knihy ctím.

Křik na lyžařském vleku,
smích houpaček,
v trnu prostopáské věci,
vše vidím tiché.

Opásán (belting) tasemnicí,
jsem pro svůj národ zbytečný.
Květy trápení, květy zla a protěž,
hořce, upolíny, divizny bez zadních vrátek
ob vesnu rostou.
Až odezpívám lučanskou porobu,
snad usnu.

Budu se snažit najít zdravý systém.
Projíždím **po tanvaldské trati**.

Lidé lezou po hnědém prkně.

Vidím kříž, jenž neznamená Krista.
Vidím krůpěj, kapku, mlhu.
Spěchám z uličky tepla,
budu kreslit **symbol lyžařského vleku**
všude.

SVĚT krásné literatury

Jan Šebelka

Jan Šebelka: Malé romány

ukázka z připravované knihy

Gunnar, Jakov, Jens

Poté, co EU povolila cizincům kupovat v Chorvatsku nemovitosti, vznikla ve Starém Gradu na ostrově Hvar početná skupina Francouzů, Angličanů, Dánů, Norů a Čechů. Někteří se zde usadili natrvalo, jiní si v nejstarším chorvatském městě nebo v okolních vesnicích pořídili domy či apartmány. Následovali Řeky z ostrova Pharos v Jónském moři, kteří sem připluli čtyři sta let před Kristem a založili stejnojmennou osadu.

Rozrůstající se družina se schází nepravidelně v pizzerii Marko na Trgu Ploča. Patří do ní i můj vzdělaný přítel Jakov, kterého znám dvacet let. Chodí mezi ně, aby se zdokonalil v angličtině. Jako rodilý ostrovan je pro cizince cenným zdrojem informací. Na konci léta pro ně zorganizoval brigádu na vinobraní na jižní straně ostrova, která je známá strmými vinicemi a nejsladšími hrozny zdejší slavné odrůdy vína Plavac mali.

Přestože účast slíbilo víc než deset cizinců, na sraz k malému autobusu, který je měl odvézt na druhou stranu ostrova, přišli jen dva Angličani, Dán a Nor Gunnar. Po celodenní práci na vinici bombardované dalmatským sluncem prohlásili, že už vědí, proč je víno z jižních strání ostrova tak příšerně drahé.

Později ve stínu u vinaře, kterému pomáhali, pili víno, přikusovali pršut a naříkali, co všechno je bolí. Můj přítel Jakov se mezi řečí zeptal Gunnara, jak je u nich známý a čtený spisovatel Jens Børneboe, jehož knihu *Dějiny bestiality* právě dočetl. (Kdysi, když jsem se s Jakovem seznámil – mluví velmi dobře česky – mi položil podobnou otázku, která se týkala jeho oblíbeného Franze Kafky. Od té doby mě nepřestává zahánbovat znalostmi české i světové literatury.)

Gunnar se na něj překvapeně podíval: „Ty znáš Jense Ingvalda Børneboea? To není možný! Toho zná u nás jen málokdo. Jak si se k němu dostal?“

„Četl jsem o něm v souvislosti s mým oblíbeným Franzem Kafkou. Stylizace hlavního hrdiny do postavy soudního sluhy, který sepisuje dějiny bestiality, mi ho zezačátku něčím připomínala...“

Gunnar ho obejmul. Ťuknul do jeho skleničky a začal vyprávět: „Já ho znal...“

Jakov nerozuměl. „Koho?“

„Jense Børneboea...“

„Osobně?“

„Já! Bydlel ve Veierlandu kousek vedle nás. V roce, kdy se oběsil, psal se rok 1976, mi bylo deset roků. Devátého května toho roku u nás v noci bouchal na dveře, ale rodiče mu neotevřeli, protože byl v okolí vyhlášeným opilcem a dělal to často. Ráno ho našli doma oběšeného.“

Tak došlo k setkání Jense, Jakova a Gunnara na jižní straně ostrova Hvar.

Jana, Malíř, Kytarista a Novinář

„Bejval jsem na mladý holky,“ řekl Novinář (65), když kolem nich prošla asi dvacetiletá servírka.

„Já taky,“ zasmál se Kytarista (69), „ale jedna mi zůstala na krku, a já, abych se dostal na pivo, jsem začal jezdit na kole a předstírám, že mě to baví.“

„Ještě se musíš ve sklepech převlíkat, aby žena necejtila z dresu hospodu?“ zajímal se Novinář.

Kytarista vzdychnul.

Nejmladší z nich, Malíř (55), se do jejich hovoru už nějakou chvíli nezapojil. Sledoval televizi. Fotbalisté Slavie vedli nad Ferencvárosem dva nula.

Servírka jim přinesla další piva, a když dělala čárky na účtenky, naklonila se, aby jim nabídla pohled do svého výstříhu.

„Dvě kolouší dvojčátka,“ okomentoval to Kytarista.

„Největší děvkař z nás byl tady Malíř,“ ukázal Novinář na fotbalového fanouška. „Řekni, jak to bylo, když jsi chodil s třema holkama najednou? Já si pamatuju jen tu štíhlou s velkým kozama a velkým nosem.“

„Jak se to dá stihnout?“ zeptal se Kytarista.

Malíř se k nim otočil a zasmál se: „Nejhorší byly Vánoce. Každé jsem slíbil dárek a štedrovecerní večeri. Začal jsem ve tři odpoledne a skončil v deset večer totálně přezraněj... Tři polívky, tři kapři, tři klobásy.“

Novinář ukázal tři prsty: „Tři pichy?“

„To jsem nikdy nedal. První a druhou jo, ale ta třetí měla smůlu,“ vysvětlil Malíř.

„Jak dlouho jsi to tahle táhnul?“ zeptal se Kytarista.

„Tři roky, ale jednu jsem musel vyměnit.“

„Jak vyměnit? Proč vyměnit?“

„Chtěla se vdávat,“ uspokojil nejmladší z nich Kytaristovu zvědavost. „Mimo-
chodem, jak to tenkrát dopadlo s tou devatenáctiletou studentkou teologie, kterou
jsme asi před deseti lety potkali v Sarajevu?“

„Strávili jsme spolu dva tři víkendy na chalupě, ale pak se někam vytratila. Doteď
čekám, až mi vrátí těch třicet tisíc, které jsem jí půjčil,“ ušklíbnul se Novinář.

„Občas se snažím spočítat, kolik jsem do těch ženskejch nastrkal peněz, ale
v polovině přestanu, abych nebyl sám na sebe nasranej,“ řekl Malíř.

„Budoucí farářka byla dobrá. Víte, co uměla?“ položil Novinář otázku a hned na ni
odpověděl. „Měla tak dlouhý nohy, že když se postavila k umyvadlu a zvedla nohu,
tak se do něj regulérně vyčůrala.“

„Pánové,“ řekl Kytarista a naznačil, aby se k němu naklonili nad stůl, „jednou jsme
hráli v Bratislavě a mladší kluci mě vzali do bizarního bordelu. Takové panoptikum
tlustých, vyzábělých, jednonohých a šilhavých ženštin jsem v životě nezažil. Byl jsem
prdlej jako mraky a vybral si trpaslici. Nejen, že byla malá, ale taky strašně ošklivá.
Ještě dneska se za to stydím.“

„Taky jsem se jednou styděl,“ přiznal se Novinář a upil piva, „na vojně jsem sloužil
u ženistů v Pardubicích. V hospodě U Kulatý báby mě sbalila chemická inženýrka,
která zastávala v Paramu nějaký vysoký post. Jmenovala se Jana. Mně bylo dvaad-
vacet a jí dvačtyřicet, takže jí je dneska tak, počítám, pětasmdesát. Když jsem pak
přijel domů na dovolenou, nevydržel jsem to a po pár pivech to na sebe vykecal. Moji
kamarádi se chytali za hlavu: Ty vole, dvačtyřicet? Taková stará raketa!“

Slavie dala třetí gól a Kytarista prohlásil: „Pánové, co bychom dneska za takovou
dvačtyřicítku dali.“

Tereza Kroužková, René Inquort

Světloňoši neznají hranic! Do devátého dílu stejnojmenné rubriky se protentokrát slétli z hlavního města republiky. Tereza Kroužková v něm momentálně tráví svá vysokoškolská léta, kořeny ji však poutají k jihočeskému Táboru. René Inquort je pražský zástupcem střední generace, který však oproti prvně uvedenému zatail do zdejšího kraje menší dráp. V loňském prosinci se stal vítězem 21. ročníku literární soutěže knihovny v Jablonci nad Nisou, a to v kategorii Poezie – dospělí. A jak se oba autoři za pomoci poetických zbraní stavějí ke světu kolem i uvnitř nich?

Básnění Terezy Kroužkové vypichuje vztahy mezi bytostmi, krajinami, věcmi zdánlivě neviditelnými, nehmatatelnými, necitlivými. Ve verších rezonuje zvýšená vnímavost, rozjitřená citlivost. Autorka ví, „že vesmír bude tak tichý, jak si ho uděláme“, že nejlépe chutná rosa je z listů kontryhelu. V básních tušíme věčné hledání, pokusy najít podstatu všeho, u čeho možná předstíráme, že rozumíme, ale zároveň se smiřujeme s tím, že čím víc nějaký jev zkoumáme, tím dále od nás odbíhá. Básnička ve svých zaslaných ukázkách psaných povětšinou volným veršem občas klade i „zásadní“ otázky. Někdy ovšem pableskují na tenké hranici plytkosti. Viz například *„Pokud se nedokážeš postavit / Za své sny a přání / Za co jako člověk stojíš?“* V sousedství ostatních textů je to však kaňka poměrně malá. Tereza Kroužková coby básnička má budoucnost a našlápnuto k tomu, aby její poezie osahala popisované hlouběji a pevněji. Z jejího díla na světlo stavím tři kratší básně.

Od Reného Inquorta jsem obdržel zásilku textů, v nichž autor na rozdíl od většiny ostatních Světloňošů pracuje

s rytmem a rýmem. Nabízí se to, autor je totiž aktivním hudebníkem. A velmi zručným textařem. Jeho díla evokují blues. Nadsazeně řečeno obsahují převážně barvu šedou až černě smuteční. Sem tam ale vykoukne i humor, možná vzdáleně gellnerovského střihu (a pokud po ukázkách dále „stříhám“ očima, cítím tu i závan hrubínovský, seifertovský). Když ale tuto tvorbu opětovně čtu, stále se mi do hemisfér nabourává otázka, zda stojíme před, nebo za hranicí poezie. Texty jsou řemeslně dobře zvládnuté, dokáží si je představit jako výtečný doprovod hudby, u které budu zaníceně naslouchat jejich poselství. Bez hudební složky mi ale přijdou trochu nahé, prázdnější, malý krok vedle od básni (zde musím ovšem dodat, že na facebookovém profilu autora jsem četl několik volným veršem psaných věcí, které za čistokrevnou poezii považuji a které mě zasáhly). Zkrátka mi tu chybí jakýsi větší poetický úder. Jsem za více veršů jako třeba *„Uvalili jsme na sebe dost citelnou škodu / uvázali se k místu neduživému / pokoje nejsou jak na v ráji tečka com / zahrada bez bazénu, všude samý strom.“* Z tvorby Reného Inquorta

vybírám, stejně jako u autorky předešlé,
tři ukázky.

Co dál? Kdo dál? Zkuste mi napsat
sem: *trdla.martin@gmail.com*.

Tereza Kroužková

.....

Z půdy opuštěného drážního domku
Vidím malou jabloň
Svoji starou matku
Lán pole končící lesem
A celé své dětství

Té noci spala jsem s cherubem
Nepovlečená postel
byla loď v moři bezčasém
Na vzdálenost jeho křídel
hráli jsme sbohem nesbohem

Hledám muže
S tváří vytesanou do kamene
Hledám muže
Který na mne ráno zapomene
Hledám muže
Či spíš jeho dlouhý stín
Hledám muže
Jehož stín splyne nad ránem s mým

René Inquort

.....

PROCHÁZKA V ZIMĚ

Bělostné aleje hanbatých stromů
houf zkrchlých listů v ledovém pelechu
zamrzlé kaluže lapají po dechu
z ledové procházky těším se domů

na slepou bábu v kamnech si hraje
plamen, jenž hasne tu od rána
mráкотná moucha na šálku čaje
v myšlenkách na věčnost zabrána

prohrábnu oheň, zas poleno hurá
postavím konvici na bílou kávu
na kávu bílou co dnešní má túra
silnou jak rampouch ručeje u splavu

píská si konvice písničku voňavou
na botách u kamen spouští se sněh
v polosnu v končinách vzdálených
ztrácím se přemožen teplem a únavou

PETRÍN 1. KVĚTNA 2020

Nad Hladovou zdí kvetou jabloně
u Nebozízku bublá Petřínka
skupinka Čínanů zírá na Hynka
Je pozdní večer, žel prvního máje splín
He... prý lásky čas... kdys... as...
Lanovka pomalu, monotónně
sune se linkou z Újezdu na Petřín
vychází hvězdy v noci klín
a já si v tom šíráni
v té setmělé bludice pouti
dík zavřeným hospodám
jak oschlé sliny lep
strhané šňůry pýr
zvadlého tulipánu pyj
připadám

1972

Když soumrak předával večeru vedení
a přítomných vteřin nepatrné krůpěje
mizely zpět do zřídla života věčného
tu zvláštní smutno bylo mi, skoro až k pláči
Šilhal jsem do tmy přes výsuvné žbrlení
a v šumění domu a pulsu srdce svého
usnul jsem v naději, že zas k ránu se usměje
ztracené slunce, rozinka na koláči

tvary SVĚTLA

připravil: Julius Benko

(Ne)černobílý Jiří Jiroutek

Jiří Jiroutek, jeden z nejvýznamnějších současných libereckých fotografů, představuje své dílo v liberecké Oblastní galerii na velké výstavě, trvající až do 17. dubna, nazvané *Bílá, Černá, Horizont*. V Podbazénové hale se kurátoru Martinu Dostálovi a architektu Tomáši Rýdlovi podařilo dokonale zprostředkovat černobílý, umělecky vytříbený a poutavý Jiroutkův fotografický svět. Součástí retrospektivně laděné výstavy jsou snímky obou Ještědů – tedy hotelu s vysílačem a obchodního domu – ikonických libereckých staveb architekta Karla Hubáčka, série portrétů výjimečných osobností, především z řad výtvarníků, atmosférické a geometricky detailní záběry z cest, ale také díla Jiroutkových inspirátorů a vzorů, kterými byli a jsou například Vladislav Mirvald, Zdeněk Sýkora, Ladislav Postupa nebo Vladimír Birgus.

Podmanivá vizualita velkoformátových fotografií s prvky informelu a s důležitou vazbou na vlastnosti prostoru se tu mísí se zdánlivými „momentkami“ ze společenských akcí či studijních let

v cyklu Profesori. Oba tyto aspekty Jiroutkovy tvorby, myšleno geometrie a individualita, se pak geniálně prolínají v autoportrétu s lounským chrámem svatého Mikuláše z úvodu výstavy, který

je rovněž variací na další Jiroutkův vzor Jaromíra Funkeho.

Jiří Jiroutek, lounský rodák, absolvent Institutu tvůrčí fotografie při Slezské univerzitě v Opavě, který je zastoupen

Fenoméni Ještěd, 2001

v mnoha muzejních i soukromých sbírkách, s jakousi lehkostí dokazuje, že vše, k čemu může mít člověk vztah, co ho prostoupí, se následně může otisknout do jeho díla. Tuto stopu mohou podnítit architektonické struktury stejně jako vrásky v obličeji. Jiroutkovo vnímání podrobností i rozsáhlejších celků dost možná pramení z jeho osobního *dvojzemí* – jeho lounsko-liberecké schizofrenie. Být doma všude a nikde, znamená být doma v Hostouni i na newyorské Sedmé avenue.

Jiří Jiroutek je osoba pozoruhodná a podnětná nejen skrze své fotografie, i běžné setkání s ním nebo klábosení nad pivem v Kunst koutu Labského zámku – zasedací místnosti Kunst spolku, jehož je zakládajícím členem – může vykouzlit rozjímavou náladu. Toto tvrzení nechť

čtenář posoudí v níže uvedeném krátkém rozhovoru a například v následující sentenci pronesené právě v restauraci Labský zámek nad grilovanými játry, jejichž část si selektivně přesunul k okraji talíře: „Na konec si nechávám to nejlepší sousto.“ Doufejme, že k tomu jeho opravdu poslednímu soustu – nahlédnutí do hledáčku – ještě dlouho nedojde.

Máš nějaké motto, poučku, třeba ze studií, kterým se vždy řídíš?

Pokud myslíš životní, pak si vždycky říkám: Ať si každý dělá, co chce, ale ať neškodí. Myslím, že v současnosti platí dvojnásob. Pokud myslíš fotografické, pak asi: Necvakej, ale fotografuj. Tím myslím fotografuj s rozvahou a přemýšlej o záběru. V době, kdy jsem začínal fotografovat, jsem si kupoval film, vývojku, ustalovač, fotopapíry. Materiál byl drahý a od nápadu k výslednému pozitivu to byla často zdoluhavá cesta. Dnes je fotografie dostupná úplně každému, a proto vzniká spousta nepotřebných záběrů třeba mobilním telefonem. Jediným jejich smyslem často bývá *lajk* na Facebooku.

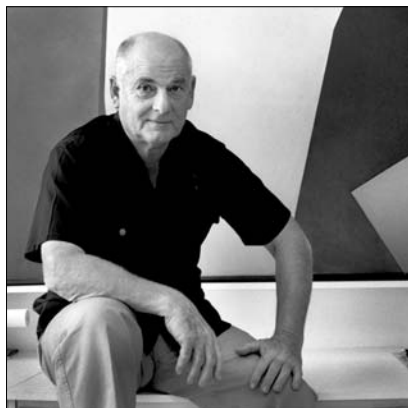
Můžeš vůbec popsat atmosféru před stisknutím spouště; je možné, že je u všech fotografů stejná nebo velmi podobná?

Odpovím jen za sebe, jiným do hlavy nevidím. Někdy se na motiv soustředím tak, že zapomenu i dýchat. Ač to zní nemožné, je to tak. Většinou si motivy nacházím nebo ony nacházejí mne. Ale jsou fotografové, kteří tvoří promyšleně a „budují“ si svůj vysněný obraz dlouho dopředu. Někteří si dělají dokonce i náčrtky, jak bude výsledný snímek vypadat.

Já neumím kreslit a ani mě nebaví se dlouho zamýšlet nad tím, co bych vyfotografoval. Pokud ten nápad přijde, prostě vezmu fotoaparát, a třeba i stativ, a snímek vyfotografuji. Pokud fotografuji portréty, modelu vysvětlím svůj záměr a pak už ho neovlivňuji, tedy nearanžuji. Zajímá mě právě ta možnost zachytit autentický snímek.

Součástí tvé tvorby je stále vznikající cyklus portrétů; lze portrétem postihnout tajemství osobnosti?

Trochu jsem to nakousl v předešlé odpovědi. Portrétovaní mají svobodu v tom, jak budou pózovat. Potřebuji jen splnit sjednocující myšlenku, a to je zachytit tvář a ruce. Využívám prostředí, které

Theodor Pištěk, Mukařov, 2000

je portrétovanému vlastní – jeho ateliér nebo dílnu, a také stávající osvětlení. Proto používám stativ. Expozice jsou někdy delší, než bych udržel z ruky. Výsledný portrét pak může působit trochu „malířsky“, ale snad má vypovídací schopnost i o osobnosti modelu. Snažím

se volit jen úhel záběru a výřez, ostatní je o portrétovaném. Snad se tam tedy jeho osobnost promítá. Často také leccos napoví už samo prostředí.

Pokud uvažujeme, že fotografie je součtem unikátních proměnných, jako jsou osobnost a vidění fotografa, světlo, čas, prostor..., nestává se fotografie tak jedinečnou, že pro ostatní svou jedinečnost ztrácí?

Řekl bych, že fotografie, pokud se bavíme o fotografii výtvarné, si získává čím dál větší oblibu. Dříve, když jsem s fotografováním začínal, bylo běžné, že téměř v každé domácnosti byl nějaký zvětšovací přístroj a čas od času se dělaly fotografie, zvětšeniny z narozenin, Vánoc, dovolených. Často vše na jednom filmu. Byla to tehdy jediná možná vzpomínka. Příchodem digitálních fotoaparátů a později fotoaparátů v mobilu se fotografie jaksi degradovala na pouhý záznam, cvaknutí. Výsledkem je velké množství dat občas někde k prohlédnutí na monitoru počítače. Tiskem zvětšenin se už moc lidí nezabývá. A možná právě proto se rozrostl zájem o výtvarnou fotografii. Výstavy, galerie a sběratelé se začali zajímat o autorské fotografie. Takže fotografie je dnes na úrovni výtvarné techniky srovnatelné s grafikou nebo malbou. Ale stále má nezastupitelné místo jako záznam určité významné události – narození dítěte, promoce, svatby. Fotografií mám rád pro její autentičnost, proto svoje fotografie minimálně upravuji. Oceňuji na médiu fotografie, že dokáže zaznamenat jedinečný okamžik po celé generace. Proto věřím, že tu s námi bude žít společně, dokud budeme žít my.

Centrum informací a regionálního vzdělávání
v Jelení Hoře „Krkonosská knihovna“ a další knihovny
Euroregionu Nisa vyhláší

12. ročník výtvarné soutěže na téma

Krkonos a jeho pohádkoví přátelé ze tří zemí

Pro děti a mládež ve věku 7–19 let
z Polska, Německa a Česka.

Práce zasílejte
(nebo doručte osobně)
do 17. května 2022
na adresu:

**Krajská vědecká
knihovna v Liberci**
Rumjancevova 1362/1
460 01 Liberec 1

Johann August Eckert

www.kvkli.cz

<https://biblioteka.jelenia-gora.pl>

10. Literatour

Jubilejní literární procházka Libercem,
tentokrát po Perštýně.

Až zaklapne víko

*Vážně i s nadsázkou
o posledních věcech člověka*

Úryvky z české i světové literatury čtou
herci z libereckých divadel s úvodním čtením
u krematoria z knihy **Jaroslava Rudiše**
Winterbergova poslední cesta.

31. 5. 2022 od 17.00 hod. / vstup volný

Podrobnosti na webových
stránkách a facebooku knihovny.

Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK)

library@kvkli.cz

www.kvkli.cz

Liberecký autorský kruh (LAK)

e-mail: spoleklak@email.cz

<https://www.facebook.com/spolekLAK>

https://www.instagram.com/spolek_lak/

<https://www.youtube.com/channel/UCZBPATecVmQb7cwGjSIYVnw>

ISSN 1214 - 2751

Bibliothek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

*Vedle vrcholů krkonošských a jizerských objevila se v Čechách
Mnozí odvážlivci, když se octli na počátku velikolepého měsíce června*

V zámku bylo práce a běhu o překot.

Pamatuji to jako dnes, ač od té doby uplynula třetina století.

Blázniviny se rozsévají

Sem, knihomilče, knihu zvláštní ždáš-li mít!

Who's there? Stanu se menším a ještě menším, až budu nejmenším na celém světě. Nothing to

Die Welt ist alles, was da ist

A me, mamó, adarig džav, so me tuke adaj mukha